

૩૮૫૬

પ્રહલાદનાટક.

ગદ્ય પદ્ય ગાયન સહીત.

રચનાર

માધવલાલ ત્રીકમલાલ આલિયાના.

ભરૂચ મધે

જ્ઞાનોદય છાપખાનામાં ઇચ્છાલાલઅ -
મરતલાલ સુરતીએ છાપી પ્રસિદ્ધકરી
(આવૃત્તી. પેહેલી પ્રત ૧૦૦૦)

કર્તાએ સર્વે હક સ્વાધીન રાખ્યાછે.

સંવત ૧૯૪૫

સને ૧૮૮૯

મુલ્ય દશઆના



સને ૧૮૪૭ ના ૨૦ માં તથા ૧૮૬૭ ના ૨૫ માં ધારા
પ્રમાણે રજીસ્ટર કરાવેલો છે. માટે કર્તાની પ
રવાનગી સીવાચ એમાનો કોઈ પણ
ભાગ છપાવવો ઇલા બજવવો નહીં.
પરવાનગી માંગેથી ખુશી સા-
થે માત્ર બજવવાનો હ
ક આવામાં આવશે.

અર્પણ પત્રીકા.

સદા રાજ્યમાન રાજેશ્રી, મુરબ્બી
સાહેબ કાશોરદાસજીહરગોવિંદાસજી

એઓ સાહેબની ધર્મ વિશેની નિપુણતા, દૃઢ-
નિશ્ચય. હંચ સદગુણો, ઉદાર વિચાર, ગુ-
ણ પરિક્ષા, તિવ્ર બુદ્ધિ, તથા યાદદાસ્ત,
સમયસુચકતા વાપરવાની

સર્વોત્કૃષ્ટ-

કલા તથા જન પ્રત્યે-

ના મિલન સાર પણાના ગુણો,

આપણી જ્ઞાતિમાં આપ સાહેબ પણ-

ધારણ કરવા વાળા છો, એથી ઘણાજ

હર્ષ પામતાં ઉપલા ગુણોનું અંતઃકરણ પૂ-

ર્વક સ્મરણ કરતા શેવામાં આપુસ્તક અર્પણ કરું છું

બ્રગુપુર.

બહાદર બુરજ

હું

બાળક

તા ૦ ૧ એક્ટોબર ૧૮૮૯

માધવલાલત્રીકમલાલ

પાત્ર.

હિરણ્યાકશિપુ...રાજા કશ્યપનો પુત્ર જાતનો રાક્ષસ.

કયાધુ.....હિરણ્યાકશિપુની રાણી.

પ્રહલાદ.....હિરણ્યાકશિપુનો પુત્ર પ્રભુનો ભક્ત.

શુક્રાચાર.....વિદ્યા ભણાવનાર. મેહેતાજી, ગુરુ.

ગોરાણી.....શુક્રાચારની સ્ત્રી, ગુરુ પત્નિ,

શંડામક્રા } ...ગુરુ શુક્રાચારનો પુત્ર

તથા નિશાળિયા } ...વિદ્યાર્થીઓ.

પ્રધાન્ય } ...રાજા હિરણ્યાક શિપુના માણસો

ચોખ્ખદાર } ...

દુતો વિગરે } ...

સતિ પૃથ્વી માતા } ...પ્રહલાદને સાચી કર

કામ દુગા ગાય } વા સાર આપનાર.

શ્રી નરસિંહ અવતાર } ...

મુનિ નારદજી વીગરે } ...



પ્રસ્તાવના.

આપણો મનુષ્ય માત્રનો આ સંસારને વિશે જન્મ લઈ આવવાનો, મુખ્ય હેતુ એજ છે કે, ઈશ્વર સ્મરણ કરી આ પણા પ્રાચશ્રિતનું નિવારણ કરી આ દેહથી વિરક્ત થઈ મોક્ષ ગતિને પ્રાપ્ત થવું પરન્તુ આ જાદુથી દુનિયાની જુદી જાગમાં, સમજવા છતાં, જાણી જોઈને, મનુષ્ય માત્રે પતંગીઆની માફક જંપળાવું પડે છે અરે!! જંપળાઈ પડીને થાપ ખાઈ જઈયે એમાં કાંઈજ નવાઈ જેવું નથી. કારણ પ્રાચિન કાળને વિશે, આપણી બુદ્ધિ કરતાં વિશેષ બુદ્ધિને ધારણ કરવા વાળા, વેદપુરાણને સારી રીતે સમજવા વાળા અને પ્રસંગે શાહાસ્ત્રના આધારનો અંગ થઈ પડવા વાળા મ્હોટા મ્હોટા રૂપિરાજ્યો, જેઓ, એક વખત મનને અતિશય મારીને તથા ઇન્દ્રીઓને, પોતાનેજ વશ કરીને, કોઈ અમુક એકાંત સ્થળે, એકાગ્રતા થઈ તપ શ્રયા કરવા બેઠેલા તેવા સમયોને પણ તપશ્રયા કરવી એક જાણુ પર મુકવી પડેલી. તથા જે ઇન્દ્રીઓ તથા કામક્રોધ મોહાદી વિકારોને પોતાને કબજે રાખેલા તેજ વિકારાદી તેમને કબજે રહેવાને બદલે, તેથી ઉલટા પોતાની મેળેજ સજ્જડ ફસાયલા, તથા તે વિકારાદીને હસ્તગત થયેલા આપણા વાંચવામાં તથા સાંભળવામાં આવ્યા છે, જે વાકે, કપર રૂપિ અને મેનકા, પરાશર ને મચ્છગંધા, વિશ્વામિત્ર વિગરે થાપ ખાઈ ગયા તે આપણે કોણ! આપણી બુદ્ધિ કોણ!

અરે એમાં કોઈનો દોષ નથી, પણ આ સંસાર રૂપી સાગરમાં
 પન્થેન્દ્રિયોને ધારણ કરવા વાળા મનુષ્યરૂપીમરુદ્ધ તે મન
 રૂપી માંછીની મોહ. રૂપી જળમાં ક્રિયાપત્રા છે અને ક્રિયાચહે;
 તેમાંથી એકાએક નાશી શકતું નથી એ ખરી વાત છે તથા
 પિ જો તેમાંથી કોણેકોળે જનતા પ્રયત્ને કરીને નીકળાય તો સા
 ર; તેમાંથી નીકળવાનો મુખ્ય રસ્તો એજ છે કે હરિકિર્તન
 શ્રવણ, મનન અધ્યયન ઇત્યાદિ કરવું જોઈએ. ઇશ્વરનું ભ
 જન કરેલું કદાપિ વ્યર્થ ગવુંજ નથી અને જવાનું પણ નથી
 માટે ગમે તેટલું કટ પડે તો પણ જો ઇશ્વરનું સ્મરણ કરી
 એ તો અત્યંત જો ભવિ વાત છે તે જન્યા વગર રહેતી ન
 થી, પરંતુ તેમાં પણ કોઈ દેર પડી જાય છે ખરો,

જુઓ, આ પુસ્તકમાં એ બાબત, આગળ આપના વાં
 ચવાથી સ્પષ્ટ જણાશે કે એક પાંચ વર્ષની વયના બાળકે
 ઇશ્વરનું ભજન કરી કેવી રીતે પોતાનું સાર્થક કીધું છે,

અહો?? પ્રહલાદને ઇશ્વર ભજવામાં શુ કષ્ટ પડ્યું છો!!
 એના પિતાનો એના પર શુ જુલ્મમાં અને તે જુલ્મને કરીને
 પોતાની દેહને અતિશય કષ્ટ વેડવાં પડ્યાં, તે સઘળાં કષ્ટ
 એણે સહન કીધાં, અને એક નિષ્ઠાથી હરિ ભજન કીધું તો
 આખરે ઇશ્વર કેવો સાહય થયો છો!! તેમ વિચાર કરો, માટે
 ગમે તેટલું કષ્ટ તથા વિઘ્ન નડે તથાપિ ઇશ્વરનું સ્મરણ કરશે
 તો મોક્ષનો રસ્તો છે.

કદાપિ બાઈઓ ઇશ્વર કોઈને ખોટી મતિ આપે નહીજ
 ને એમ ધારો કે સંસ્કાર કરીને તે કોઈ ધનવાન ધનનો મદ
 લાવી તથા વિદ્વાન વિદ્યાનો મદ ધરાવી તથા બળવાન બળનો

કાંકો રાખી એમ કહે "કે ઈશ્વર સ્મરણ અમુક મનુષ્યનો માત્ર દુષ્ણ
 જ્ઞાની દેખાદેખીથી કરે છે" એ બાબતની તમને ખબર પડે તથા
 પિ તમે એવા દીકાકારની બેઠરકારી ઘરાવી કોઈ જાતનો ડર ન
 હોં રાખતા તમારૂં કામ જતરી રાખો, અને નિંદાખોરને હિર
 વ્યાક્રશિપુની મારૂં ચાહે તેટલું પાપ ધોષ મરવાદો. દુનિયા
 માં પાપ ધોનાર પણ જોઈએજ. માટે આ બાબત આપણે
 મનમાં ખુબ વિચાર કરીને એવા કોઈને દોશ દેવાના જોઈએ
 પણ મનમાંથી કાઢી નાખીને ઈશ્વરનું સ્મરણ હરેક પ્રકારે કર
 રહુ એ આપણી મુખ્ય ફરજ છે!!

આટલું કહ્યા છતાં જે માણસ ઈશ્વર તરફ પોતાનું લક્ષ
 આપતો નથી તો કિસ્મત તેના—

આ લઘુ પુસ્તક સ્ત્રિઓ, પુરૂષો, તેમજ બહેલા બાળ
 કોને વાંચવા લાયક છે, કારણ આનો વિશય ભાગવત માંહેનો
 છે માટે હું ધાર છું કે તે વાંચવાનો સઘળા મહારા આર્ય જ
 નો લાભ લેશેજ. વિશેષ વિનંતી કે પુસ્તકમાં એકંદરે કાંઈ પ
 લુ ભુલ ચુક માલમ પડે તે બાબતની મહેરબાની કરી તાબેદાર
 રને મારી બક્ષી ખબર આપશે તો મોટો ઉપકાર માની યો
 ગ્ય પ્રસંગે સુધારવામાં આવશે.

પુસ્તક તૃપ્તિ તથા બાદ મેરજાન મધુવજ્રામજી બલવ
 જ્રામજી, સંજોરડીનેટ જડજ સાહેબને ત્યાં બે ચાર ગ્રહરથો
 ની રૂબરૂ વાંચી સંભળાવેલું તે સાંભળી એઓ માયાળુ દેશિ
 ભાઈએ જે ઉત્તેજન આપ્યું છે તેથી તે સાહેબનો
 આ ઠેકાણે મોટો આભાર માનવાની આ તક લઉં છું વાહ!!
 ધન્ય છે એમની વિદ્વતા તથા લાવણ્યતાને!!!

તારીખ- ૧ અક્ટોબર સને ૧૮૮૯ }
 ઠેકાણું. બહાદર પુરજ. }
 બરસ.

લી. હું. છું.
 તમારો શેવક. માધવજી
 ત્રીકમજી આલીઆના.



મહલાદ.

નાટક

મંગલાચરણ

પંન્દૂ હું જગદીશદેવ તમને , સારંગ દંડ વત્ કરી.
રાખું આશ તમારિ એક જખરી, છેગોળ સાચી ખરી.
બાણી બાળ કૃપાળ સાહય કરજો, જ્ઞાતા સ્થિતીઆપજો.
માગુ એ આશિશ કળ હરજો, દોષો સદા કાપજો.

સ્તુતિ

પદ.

અરજી, છે મહારાજ, અમારી, અરજી, છે મહારાજ;
સ્તવનકરે, સ્તવ; શિવશનકાદીકનિશ્ચય દો શિરતાજ,
અમારી અરજી છે મહારાજ ૧

ઉઠેલિ ઉમંગે શ્રૂતિ મહિમા જોવા કાજ;

અમારી અરજી - ૨

વેદાધા-૨ લઈને ગોત્યો, પૂર્વે સૌ રશિરાજ

અમારી અરજી છે - ૩

પાર ન પામ્યાં રશિ મુનિ કોઈ ગહન ગતિ જગરાજ

અમારી અરજી-૪

અલ્પ મતિછે, અતિશયતે, તમ સાચવજો પ્રભુ આજ

અમારી અરજીછે-૫

અમ બાળક અજ્ઞાન અતિશય, પ્રભુજી રાખો લાજ

અમારી અરજીછે માહારાજ - ૬

શિશુ અમો સૌ આશિશ માંગુ, જાણો સેવકની દા'જ,

અમારી અરજી છે - ૭

સાપ્તાંગ દંડ વત અમારા, યશ રૂપે બિરાજ

અમારી અરજીછે માહારાજ-૮

પ્રવેશપહેલો

સ્થળ—રાજનો મેહલ.

હીરણ્યકશીપુ- રાજ- રાણી- ત્યા પ્રધાન.

હીરણ્યકશીપુ—અહો પ્રાણ પ્રિયા તમે હાલમાં ઘણાજ નબળા પડેલા માલમ પડોછો તેનુ શુ કારણછે. તે કાંઈ સમન્નવરો?

કારણ તમારી કાંતી જે શરીને પણ ઝાંપ લગાડે તેવી છતાં
ધણુજ પીળા ત્યાં શીઘ્ર માલુમ પડોછો તેથી મને ઘણુંજ ખે
દ ઉત્પન્ન થાયછે!

ક્યાધુ—હે સ્વામીનાથ !!! એમ સમજો કે અમને તો ઇશ્વરે
તમારા પધારવાથી નવોજ અવતાર આપ્યોછે એમ સમજીએ
છીએ. બાકી તો અરે આ દેહને કાંઈ દંડ ભોગવવામાં જરા
પણ કસર રહી નથી અરે! પ્રાણપતી (એમ કહી મુઠાંખાયછે)
સખી વેહેલી વેહેલી ઝલી લેછે. પોતાના ખોલામાં માથું
મુકે છે ને બોલે છે.

સખી— રાજગૃહ માહારાજ મારી સખીએ જેટલું
દુઃખ વેઠ્યું છે તેટલું દુઃખ કોઈ દુસ્મનને પણ નહીં પડ્યું.
શું એના ઉપર ગુણમ???? કેવો કેર, અધધધ??? તમે પુછો
જ નહીં એમ કહે છે, એટલામાં ક્યાધુ શુદ્ધીમાં આવે છે,

રાજા— શું માહારી પ્રીયાને આટલું બધું દુઃખ પડ્યું ત્યા
રે મારા વહાલાપુત્ર પ્રહલાદજીનો જે જનમ થયેલો તે ઘણીજ
અવગ્રીત, સ્થાને અને જોઈએ તેવા સરભરાની રીત વગરજ
થયો હોવો જોઈએ! અફસોસ! હવે પ્રીયા તું જરા સાવધ થઈ!
(એમ કહી ગળામાં હાથ નાખે છે.)

રાજા રાણીબન્નેને સાથે બેઠેલા જોઈ સખી કહેછે

સખી— રાજગૃહ માહારાજ આપ તપશ્ચર્યા કરવા ગયા ત્યા
રથી એટલા હેરાન હેરાન થયા કે કાંઈ કહેવાની વાત નહીં.

હીરણ્ય—જુઓ એ સક દુઃખનો અંત ધણેજ નજદીક આવ્યો છે.

ભુજંગીછંદ.

હવે સુખનો દીન ઉગ્યો છે અજે, થશે પુણ્ય ત્યારે અરે સર્વ કાળે
નહિ લાવશે ખરખરો મંનમાંડી, અરે લેશવાળી બધું વેરઆંડી

સખી—વાહ વાહ!!! રાગજી માહારાજ પૃથ્વીપતી આપ
ની ખુખીને અમે ધણેજ વખાણીએ છીએ.

હીરણ્ય—પ્રાણ પ્રીયા!!

કયાધુ—રાજન, સ્વામિનાથ, આસા!!!

હીરણ્ય—સાંભળો પ્રિયા, માહારા બ્રાત “હીરણ્યક્ષ” નો શ
ત્રુઓએ વધ કીધો છે. એ વાત માહારા જીગરમાંથી બીજકુલ
ખસતી નોતી અને મારો જીવ ધણેજ દીવગીરીમાં રહેતો હ
તો પણ...

કયાધુ—

શિખરણીવ્રત છંદ,

અરે શું ના લાગે! મન મહિ થયુ તે તમ તણા,

કિધો વધ બ્રાતુનો હૃદય બહુ કંપે અમ તણા,

દિસો છો રે શૂરા નહિં જરિ અધૂરા પ્રભુ તમે,

હજો દુષ્ટો વેરી, પ્રસન, મન મારું તવ સમે,

હીરણ્ય—વરી તેની સાથે બીજુ એ કહેવાતુ કે, મારા બ્રા
તના મોતના સમાચાર સાંભળી દેવ, બ્રાહ્મણ, ગાંધર્વ ઇત્યાદી

સત્રજાઓએ, સ્વર્ગને વિષે અતીશય આનંદ પામીને માહા
ઓછર કરીયો. તે વાત જરા પણ મને સાંભર્યા વગર રેતી
નથી. તે છતાં ખેર પણ તે સત્રજા આપણુ દુઃખ ટાળવા સા
ર હું તપશ્ચર્યા કરવા ગયો તે વખતે તમોને પણ ધણું કષ્ટ
પડ્યું છે. માટે અરે પ્યારી હવે એ દુઃખ ખીલકુલ મારાથી
સદન થતુ નથી. તું ખુબ મનંગાં રાખજો કે મેં તપશ્ચર્યા ક
રીને માગણી માગી છે તે તને ખખર નથી તે સાંભળ મે
એવુજ માગી લીધુ છે કે “મારું મોત થાય નહી” અને તે
પ્રમાણે મને પ્રભુએ વચન આપેલુ છે હવે મારું મોતજ નથી
એટલે હવે આપણે બેઠા બેઠા સહ ખડખડાવી નાખીશુ તેતું
જોયા કર કેમ થાય છે.

કયાધુ—રાજજી આપણું મોતજ ન થાય તે વાત સાંભળી હુ ધ
ણીજ ખુશી થઈ છઉ અને મને એટલો આ વખત આનંદ
ઉત્પન્ન થયો છે કે કંઈ મણા નહીં.

હીરણ્યાકશિપુ—પ્રાણપ્યારી સાંભળ.

આર્યાગિતી,

નહિ કાષ્ટ નહિં લોહું, નહિ રાત નહિ દિસે કદિ થાએ;
મધ્યાને ના છોડું, પ્રાણુ બાર કે રહું હું ધર માંહે;

કયાધુ—ઓ મારા સ્વાગિનાથ,

આર્યાગિતી,

આપ સિધાવ્યા જ્યારે, વંત મહત તપ કરવાને કાળે;
 દુશ્મન દમ્યા અતિશય, જાઓ તેમને હણવાને આળે;
 હુંકામાં હું કહુ છઉં, તર શિર બાકિ રહ્યું ઉગવું રે;
 એ સૌ કોને કહીએ, પ્રાણનાથ તમ વિના સહ્યું બહુરે;
 કંમ સખી કાઠ પણુ તરેહનો વા વાયા વગર રહી ગયોછે વાડ?
 ખરેખર કહેજો.

સખી—પ્યારી બેન” તું મને પુછેછે વાડ! તેના કરતા જ
 રા તારા પોતાના મનનેજ પુછી જોતી, કે ચૈત્રનો તડકો કે
 વે! અને વળી વધશાખનો તડકો કેવો!

હીરણ્યકશિપુ—અરે ઠીક ઠીક હવે હું સમજી સમજ્યો છ
 જી બસ વધારે જણાવાની કાંઈ જરૂર નથી. અરે, મારા કુટું
 બીને સતાવનાર દુષ્ટો જાણો કે આજથી તમારો હું કાળ પે
 દા થયો છું. હું જે તમારૂં લોહી ભૂમીને બક્ષણુ ના કરાવું
 તો કશ્ચપનો પૂત્ર મને જાણશે નહી. અકસોસ આટલું બધું
 કહીશું, કહીશું? આ મારા જીગર-શીકર નહીં.

પડદો પડે છે.

સ્થળ દરબાર.

હીરણ્યકશિપુ. પ્રધાન્ય. ચોબદાર,

(ચોબદાર નકી પુકારે છે.)

હીરણ્યકશિપુ—પ્રધાન્યજી!

પ્રધાન્ય—કપાનાથ આજ્ઞા!

હીરણ્ય—આપણે પેલા દુષ્ટોનો હવે સંહાર કરવાનો છે, હું તમને ખબર આપુ છું કે આપણા રાજ્યમાંથી દેવાલય હોય તે ઉખાડી નાંખો અને ધરમશળાઓ હસ્તગત કરો તે તાળાં મારો ગૌ બ્રાહ્મણ ઈત્યાદીકની હત્યા ને કરી લાવશે તેમ ને જમીનદાર તરીકે ગણીને તેઓને જમીનની બક્ષીસ આપો અને રાજ્યમાં પડે વજડાવે કે કોઈ પણ પ્રાણી આજ્ઞથી હર કોઈ દેવી દેવતાનું ભજન તથા દેવ બ્રાહ્મણની પુજા કરશે તો તેઓને ઉંચે મસ્તકે ધાંચીની ધાણીમાં ધાત્રીને પીલી નાંખવામાં આવશે. આ બાબત વધારે કહેવાનું કે તમારા હાથ નીચેના સઘળા ઉમરાવોને ધણીજ તાકીદ આપવી કે એ પ્રમાણે વરને અનેજો કદાપીએ હુકમપ્રમાણે વર્તવામાં કસુર કરતો કોઈ માણસ પડશે અને તેમ કરનાર સખસને અટકાવાનો ઇલાનો રજુ કરવાનો ફક્ત આ ઉમરાવનો હક હતો છતાં નહીં રજુ કરે અને પાછળથી તપાસ ઉપરથી માણસ પડશે તો તે ઉમરાવના શાહાહ હું કરીશ તે પણ હું કહી શકતો નથી માટે ખુબ માદ રાખોએમ બોલતા બોલતા જાયછે.

પ્રધાન્ય—માહારાજ ધીરાજ આપની જેવી આજ્ઞા એમ કહી પ્રધાન્ય આમ તેમ જુવે છે, અને છડીદારને બોલાવે છે તે મુજબ છડીદાર આવે છે તેને, રાજ્યમાં આણુ ફેરવવાની આજ્ઞા આપે છે.

છડીદાર—મ્હેચ્છને બોલાવી આજ્ઞા આપે છે કે-પ્રધાન્યજી

એ એવી આરા આપી છે કે, રાજ્યમાં એવી આણુ ફેરવે
કે, કોઈ પણ પ્રાણી રાજા હિરણ્યકશિપુની આરા શિવાય દે
વા દેવતાનું પુંજન, હરિકિર્તન, વીગેરે ગૌ આત્મણનો આદર
સત્કાર કરશે તેને રાજાજી ધાંચીની ઘાણીમાં અવલે મસ્તકે પી
લાવિ નાખશે-માટે તે મુજબ તું આણુ ફેરવી આવ,

મ્હેચ્છ—વાર માખાપ એઆ ચાલ્યો એમ કહી કુંકુંકુંકું
એમ વગાડી કેછે, એ આજથી આપણા રાજાજીની હર હદ
માં કોઈ પણ પ્રાણીએ, આપણા રાજા હેત્રા હિરણ્યકશિપુની
આગિઆ લીધા વગર હે ગાય, ભામાણુ' દેવ, દેવીને દેવતાને પુ
જી દેવ ભામાણુનો હતકાર કરહે તો તેને આપણા રાજાજી ધાં
ચીની ઘાણીમાં ઉંઘે મહતકે, પીલાવી નાખહેરે બાઈ-કુંકુંકુંકુંકું
કરી જતો રેછે.



પ્રવેસ ત્રીજો.

સ્થળ રાજાનો મહેલ.

પાત્ર-- રાજા, રાણી, પ્રધાન્ય, દુત,

પ્રધાન્ય—અરે હવે આપણે કાંઈજ ચિન્તા નથી. રાજાજી
એ ધણુંજ સર્વોત્તમ કિધુ છે. તેથી હવે ફિકર નહી આપણા
દુખનો બદલો વાળવાનો સમય ધણોજ સમિપ આવ્યો છે.

મંદાકાંતા.

આવ્યોછે આ સમય સુખ તણો, દુઃખ દારિદ્ર જાશે,

રાગ્નજી તો અરિજન હણતાં, સુખ શાંતિજ થાશે,
ભાસે ચિંતા કવણ કંઈના!!! દિવ્ય આયુષ્ય દીસે,!!!
સત્તુચિ વૈર લેવું કરે ધ્રુવ, નિશ્ચયે રાચતો મન વિષે.

હીરણ્ય—પ્રધાન્યજી.

પ્રધાન્ય—આસા કૃપાનાય,

હીરણ્ય—

નારાય છંદ.

યયો છ પાંચ વર્ષનો, પ્રહલાદ પુત્ર બાળકો;
નિશાળ સુંકશુંતે, શિશુ કે પછીજ આપકો;
દિસે મુનેજ મૂક્યે હવેથી ને નિશાળમાં
યશે સ્મર્ય તે ભણી, પછીથી યોગ્ય કાળમાં

પ્રધાન્યજી—ખરી વાત છે કૃપાસાગર ને તમારી આસા
હોય તો ગુરુ શુક્રાચારને બોલાવા સાર આપણે મોકલીએ.

હીરણ્ય—કેમ પ્રીયા આ બાળક તમારો શું અભીપ્રાય છે
પ્રહલાદને અમણા નિશાળે મુકીશું?

કયાધુ—ઓ માગ પ્રાણસાગર, તમે જેજે વિચાર કરો છો
તે સર્વત્ર સારાજ હોય છે માટે હું પણ તમારા અભીપ્રાયને
મળતી છું.

પ્રધાન્ય—હુત તમે માહારાજ શુક્રાચારને નઈને બો
લાવી આવો.

હુત—શું કહું માહારાજ.

પ્રધાન્ય—જઈને કહો કે પુત્ર પ્રહલાદને નિશાળે મુકવાનો રાજજીનો અભીપ્રાય છે માટે તે બાબત કાંઈ આપણુ કામ છે અને જોજો તેમને તું તેડીનેજ આવજો હોં ભુલનો નહી જરૂર સમજ્યો? હું પણ વાર જોઉં છું.

પડદા પડે છે.

પ્રવેશ ચોથો.

સ્થળ નિશાળ.

પાત્ર, દુત, મેતાજી, શંડામર્કા, નિશાળીઆ.

શુક્રાચાર—નીશાળીઆઓની બરાબર તપાસ રાખજો એ તું એક વડા નીશાળીઆને કહી પોતે ઘર જતા હતા એટલામાં રાજજીને ત્યાંથી દુત આવ્યો.

દુત—મહારાજ આપને મારા રાજજી બોલાવે છે,

શુક્રાચાર—શુ કામ છે મારૂ બાઈ કાટલુઆટલુ કાડવુ છે કેશું!

દુત—નાજી એતો કુવર પ્રહલાદને નીશાળે મુકવાના છે અને તે બાબત આપની સાથે તેઓને કાંઈ વાત ચીત કરવાની છે

મેતાજી—પોતાના છોકરા શંડામર્કાને ઘર મોકલી ગોરાણીને કાવે છે કે આજે જરા મેહુ રાંધજો રાજને ઘર મને બોલાવ્યો છે તેથી વાર લાગશે. છોકરો જાય છે અને મહેતાજી રાજજીના મેહેલ તરફ જાય છે.

પ્રવેશ પાંચમો-

શ્યળ રાજનો મેહલ અંદરનો શયનગૃહ.

પાત્ર હિરણ્યકશિપુ, રાણી, કયાધુ, પ્રહલાદ, શુકાચાર,

શુકાચાર—બારણા આગળ ઉભા રહીને આ

યુસ્થવાનભવ ??? લક્ષ્મીવાનભવ ??? પુત્રવાનભવ ??? કરીને જોણે છે

રાજા—એ કાણુ મારાજ શુકાચાર આવ્યા એમ જણાયછે ???

એમ કહી બારણે જાય છે ને જુવે છે તો માહારાજ હતાને
મને ઘરમાં લીધા, કહયું પધારો.

ચોપય છંદ.

મેહતાજી માહારાજ પધારો, પ્રહલાદને ગણુજો તમારો;

એને ભણાવજો હીક ઠાક, જરી રાખજો એ પર ધાક;

નહી સુનો મુકશો એને, નહાતું બાળક એતો છેને;

જરા દાખી ચાંપીને લેજો, હસાવીને શિખવાતુ કેજો;

રાણી—

એછે પાંચ વરસનુંરે બાળ, એની કરજો આલ પંપાળ;

મા'રે એકનો એક છે તંન, એના કરજો મેતાજી જતંન;

ખુશિ કરીશ હું તમને આ વાર, દ્યો પે'રો મેતાજી આહાર;

હારમેતીનોતમનેજઆપ્યો, (કાં)કમુજબાળકનેશિષ્યસ્થાપ્યો;

છેએ બક્ષિશ તમનેરે રાખો, જોજો બાળકછે મુજ આંખ્યો;

મેતાજી—શુકાચાર,

કાંઈ ચિંતા નહિ માહારાજ, એને સાચવું તે મુજ કાજ;

વળિ કરે ભણાવી પોપટ, સમસ્ત્રા સમજે એમ ઝટ;
 ધનધાન્ય લક્ષ્મિવાન થજે, વળી પુત્ર ધણેરાં હજે;
 હું લઉં છું રંગ માહારાજ, પૂછું થાજે તમારા કાજ;
 મેહતા આશિષ દે પ્રહલાદ, મુખે ચડજે સરસ્વતિ આદ્ય;
 એતો દીસે ધણેરી મોટી, રાય રંકને આલે રોટી;
 માટે વચન માર સિદ્ધ ગણજે, વિદ્યા ચિત્તરાખીને ભણજે;
 એથી સરશે તાહરું કાજ, માની શિખામણ પુજ આજ;
 હીરણ્યકાશિપુ—

હુમરી.

પુત્રજ મહારા પ્રાણજીવનરે, શિખામણ સાંભળ મુજ તનરે
 પુત્રજ માહારા.
 ભણજો તો ભવ પાર ઉતરજો, નિકર નાપુશ થશે મુજ મનરે
 પુત્રજ માહારા.
 ભણવાથિ બહુ માન વધેછે, ખુલે ખિલે તન મનને ધનરે
 પુત્રજ માહારાં.

ગરબી.

રાણી—કયાધુ

મારા સાંભળરે પ્રેલાદ, તુજને હું કહું છઉં;
 ભણી થાજે બહુ હુશિયાર, એ આશિષ દઉછઉં;
 મારાસાંભળ.
 જાજે નિશાજે ભણજેસાર, કરજે મનમમ પૂશરે;

જન માંડે આશિર વચન કે, થાજે દિવ્યાયુષઃ;
તુજને હું કહુછકે મારા.

મેતાજની આજ્ઞા માની, લેજે સારી શીખરે;
ધિરજથીભણજે મુજબાધ, રાખીશ નહીકંઘખીક,
તુજને હું કહુછકે મારા.

મેહેતાજી શુકાચાર—હે રાજન્ત,
માગુછું રગ્ન જવાની ઘેરરે કપાનીધી
માગુછુ રગ્ન જવાની.
જે તમે મને રગ્ન આપો, તો હું ધર જાઉં;
હશે જેતિમેતિ વાટ, બહુ પેરરે;
કપાનિધિમાગુછુ.

પુત્ર પ્રહલાદજીને, સાથે લઈ જાઉં છુંકે
મેતિ દાર જોઈ કરશે, લિલા લેહેરરે;
કપાનિધિ માગુછુ.

રાજાજી—

જાઓની પ્રહલાદ ગુરૂઆજે, તમારે ધર જાઓની
પ્રહલાદ ગુરૂ જાઓની.
મેલી જાગે પુત્ર આવજે, લેવાને કાજે;
કરજો હુશિઆર જેમ છાજેરે;
પ્રહલાદ ગુરૂ જાઓની.
રોજ રોજ એમ એ બા-લકની માયા કરો;

દુટસે

શરમ

દિન

ઝાઝેરે

પ્રહલાદ ગુરૂ જ્ઞાઓની.

પડદો પડયો.



પ્રવેશ છઠો.

સ્થળ..... નિશાળ.

શુક્રાચાર, નીશાળીઆ, પ્રહલાદ,

શુક્રાચાર—

(આતન રંગ પતંગ સરીખો જતતાં વારન લાગેછ) ઐરાગ.
શિસ્થો તમે સહ સાંભળજો દહિયુ શિખામણુ સારીછ;
આજ રજા પાળો મુજ ભાઈ એમ આજા છે મારીછ
શિસ્થો તમે.

આવર્તન ધર જઇને કરજો રમશો નહિ રજા ધારીછ;
નહીં પાક તૈયાર જો કીધો, હશે તો પડશે ભારીછ;
શિસ્થો તમે.

માત પીતા જે કહે તે કરજો એમાં શોભા તમારીછ;
જો આવે ફરીઆદ હું આગળ આપુક ફરશે માહારીછ ??
શિસ્થો તમે.

નીશાળીઆ—

(ઈંગ્લીશ રાહ)

મારા મેતાણ મારાજ મારા મેતાણ મારાજ;
અમે તમારી સિખામણ મન ધારીશુ શિરતાજ.

મારા મેતાણ મારાજ.

હૈએ બાળ આણો કાળ એને શું કૈવાય!!!
પીતા પુત્રને તરછોડે ફરીયાદ કો આગળ નય;

મારા મેતાણ મારાજ.

નહી કરિએ ટટો કે કજીઓ ધર આગળ અમે આજ;
કોણ મુખ ધર જીવ ઉકાળે માર ખાવાને કાજ.

મારા મેતાણ મારાજ.

ન રાળાઆને રાજ આપેછે પ્રલાદજને લઈને મેતાણ ગુરુશુ
કાચાર પોતાના ધર તરફ નય છે.



પ્રવેશ સાતમો.

સ્થળ..... મેતાણનુ ધર.

શુકાચાર, ગોરાણી, શંકામર્ડી, તથા પ્રહલાદજ,

શુકાચાર કહેછે—

દાહરા ઇયા ગઝલ.

ગોરાણી ઉઘાડળે સદય આપણાં કાર,

ખોટી શા માટે કરો જલુ લગાડો વાર,
પુત્ર આવ્યો ઘરમાં થકી દિકાસાથ પ્રહલાદ,
પિતા કોટમાં હારછો!! કહુ માતાજી દાદ,

શુ- શું તું લાગી બાળવા કહેનેલાવીપ્યાર,

મે- સ્વામિજીના કંઠમાં નજરે પડ્યો હાર?

ગોરાણી—

હાહા દીડો કંઠમાં મોતી કરો હાર,
ક્યાંથી લાવ્યા પીયુજ કો મુજને આવાર,
અળકઅળકઅળકયાંકરે ઝળકઝળકજલુથાચ,
પત્રકપત્રકપટીમાહરી અત્રકઅત્રકમનજાય,
ઓપતી આપો પહેરવા પાછી આપુંઆજ,
શું આવ્યો પ્રેતાદને રાત્રે પેરવા કાજ?
કાં રસ્તે એ પડિગયો કાં નહિ ગમે પ્રહાદ,
કાં તમનેછે આપીયો સાચુંકહો ધરિ ચાદ,
દિસોડો રળિઆમણા સ્વામી પેરો જ્યાર,
ધન્ય હશે એ સ્વામિને પેરાવે નિજ નાર,

મેતાજી—

પ્યારી બક્ષિસ મુજને કીધોછે એ હાર,
રાણી કયાધુ એ જુઓ જલુળતાવી પ્યાર,
નિશાળિયા સૌ છોડીને હતો આવનો ઘેર,
દત આવિયો રાચનો બોલ્યો એવી પેર,
ઓસો શુક્રચારજી બોલાવે રાજન,

રાહ જુવેછે આપની પાસે બેઠા તંન;
 મેં ધાર્યું મુજમન વિશે ગુસ્સો થયલો રાય;
 કાઢે મા,ર કાટલું ત્યારે કેમ કરાય,!!!
 પૂછ્યું પેલા દુતને શું છે ગા,ર કાંમ;
 હોય ખબર, જો, તુજને કહિદે સાચુઆંમ;
 રાજા ગણુતોછેનહી મનમાંજરિ પણપાપ;
 માટે હયજો જાણુતો તો ચેતવણિ આપ.
 તેમ છતાં નહિં કહેમુને શું છે માહરકાંમ;
 નહી જવું એકીક છે ચાલે નહિં મુજહાંમ;
 દતહશિ પછિ ઓચર્યો ઓમા,રા માહારાજ;
 કેમ દિસોતમેખાવરા?? તે કહો મુજનેઆજ.
 નથી જાણુતો હું કશિ વિશેષતો કંઈ વાત;
 આજા કિધી મૂજને રાજાજી સાક્ષાત;
 માટે મેહર કરી તમે ચાલો મા,રા દેવ;
 દૂત ઘણુ ચીઢ્યો, કહ્યું જાણિ તમારી ટેવ.
 નથિ રિસે તમ ઉપરે શાને પાડો સાદ;
 જાણુવા કાજે મુકવો રાય પુત્ર પ્રહલાદ;
 ત્યારે મન અતિ પામિયું ખરે ખરુંઉલ્લાસ;
 શંકામકાં મોકલ્યો તુર્ત તમારી પાસ.
 મેંકહ્યું જાતુજમાતને કે જો, સંભાચાર
 વાર ઘણેરી લાગશે જવું રાયદરખાર;
 સોંપી શાળામેં પછી નિશાળિઓ હુશિયાર;

કહયું વાર મને લાગશે જવું છે મારે બહાર.
 એમ કહી સોંપી કરી નિશ્ચય સહમન માંય;
 નિકળ્યો હું, શાળા થકી જહાં વસે છે રાય;
 દૂત હુંગિ છૂટો પડ્યો ગયો અગાડી આજ;
 બોલ્યો પ્રત્યે રાયની લ્યો આવ્યા માહારાજ.
 જઈદાર ઉભો રહ્યો દઉ આશિર વચન;
 રાય બહુ ખુશી થયો મેં, નિશ્ચયકીધું મન;
 આવ્યો લેવા મુજને દાર સમિપ એ રાય;
 પ્યારિ આ સૌજોધને હર્ષઅતિ મન થાય.
 ગમે હુંતો ધરને વિશે બેઠારાણીરાય;
 હાસ્ય વિનોદે બેઠનો ગટપટ ચાલ્યો જાય;
 મુજ પુછ્યું આચારજી શુધારોછો મન?;
 મણવા કાજે મૂકવો છેજ હમારો તંન.
 છે એ નાનું બાળ તે સાચવજો મા, રાજ;
 કાળજી રાખો બાળની કરશું તમાર કાજ;
 મેં કહ્યુ શાનેકરો ફિકર તમે કંઈ મન;
 જોવો મારો શંકામર્કો તેવો બીજો તંન.
 વચનસાંભળિ રિઝિયો અતિશય મનથીરાય;
 રાજ રાણી દીસિયાં ખુશિયતાં મનમાય;
 રાણી બહુ ખુશિ થઈઆવ્યો મુજપર પ્યાર;
 ઉભી થઈને નાખિયો' ગળા વિષે મુજહાર.
 કહ્યુ તમને બક્ષિશ છે એમારા માહારજ;

સાચવળે મુજ બાળને પાછા કરશું કાજ'
આ બાળસમિપ છે માહરે તેરાજ કેર તંન'
નેહ મૂખ એબાળનુ થૈમેતિજ પ્રસન્ન'
બતાવવા હું લાવિયો તુજને ન્હાનું બાળ'
પોંચાડુ ઘર એહને મુંજમન આવે વહાલ'
એમકરી કહું બાળકાં?? ચાલો તમ ઘરઆજ'
ભોજનકરવાકારણે(તંમ)રાહાજેશેમહારાજ'

એમકહી મેતાણપ્રલાદજીને એમનેપોતાનેઘેર મુકવા સારજનયછે-
મેતિ--સાંભળ્યુ માહારાજ ?

શુકાચાર--કેમ?

મેતિ-જરા તમે વેહેલા પધારજો કારણ આજ તમને ઘણો
જ, વીલંબ થએલો છે. માટે કામ કાજથી પરવારવાને મને
બહુ વખત નેહશે-

શુકાચાર-અરે હુંતો આટલી સરખી વારમાં આવ્યો એમ
કરી અંગુઠો ત્યા મધ્યમાં અંગુઠિ એકઠી કરીને ચપટી બળ
વે છે-ને પ્રલાદને હાથે વળગાડી ઘેર મુકી આવે છે-અને મેહેતાણ
પોતાને ઘર જાય છે-

પડદો પડે છે.



ભાગ ૨ જો પ્રવેશ પહેલો

સ્થળ.

નિશાળં,

પાત્ર-

શુક્રાચાર નીશાળિયા- પ્રેક્ષાદ-

બીજો દીવસે સવારમાં મેતાળ પોતાની નીશાળે આવે છે. છોકરા સહ બેઠેલા છે-વડા નીશાળિયાને પુ છે છે-વડાનીશાળિયા ?

વ. નિશાળિઓ-હાં ગુરૂ.

શુક્રાચાર-પ્રેક્ષાદજી આવ્યા છે?

વડો-તી-ના માહારાજ અમે બે ત્રણ જણ તેડવા ગએલા. પણ તેમના દ્વાર પાળે અમને ઘરમાં પેસવા દીધા નહીં તે મ રાજીજીને અથવાતો રાજીજીને અમારી વરદી પણ પોચા હી નહીં એટલે થાકીને પાછા આવ્યા—

મેતાળ-ચાલો તમે સાચવજો હું અમણા જાઉં છું (એમ ક રી જાય છે)

પડદાપડે છે

(અને પ્રેક્ષાદ રમતો હતો તેને જોઈ) મેતાળ કહે છે પ્રેક્ષાદજી ?

પ્રહલાદજી-હાં માહારાજ.

મેતા--શાલામાં ચાલશે ભાઈ?

પ્રહલાદ--હા ગુરુજી એમ કહી પોતાના લુગડા ટોપી ધરમાથી લઇ આવે છે-અને દ્વારપાળને કે છે કે પીતાજીને કંજો હું મેતાજીની સાથે નીશાળે જાઉં છું.

દ્વારપાળ --ઠીક બહુ સાર કપાનાથ" એમ કરી રાત્રી જીને કહી આવે છે કે પ્રહલાદ કુંવર નીશાળે ગયા. રાત્રી કે છે ઘણું સાર પડેલ પડેલ.



પ્રવેશ બીજો



સ્થળ.

નિશાળ.

પાત્ર.

મેતાજી- નીશાળિયો પ્રહલાદ

મેતાજી અને પ્રહલાદ નીશાળે આવી પોઆ-

પ્રલાદજીને બોલાવે છે--

મેતાજી-પેલો કાલવાલો પાઠ તૈયાર કીધો છે?

પ્રલાદજી-ના માહારાજ-જરા કાચો છે.

એટલામાં (મેતાજીને ઘેરથી તેડવા સારૂ આવ્યું)

વિદ્યાર્થી-ગુરુજી તમને ઘર આગલ અમારા કાપી બોલાવે છે

મેતાજી-હીક માછ-કહો કે હું આવ્યો-એમ કહી મેતાજી ઘર ગયા એટલે-નિશાલમાં છોકરા એકત્રાજ છે પ્રલાદજી પાઠ તૈયાર કરવાને બદલે-ભગવાન—

શ્રીહરિ; શ્રીહરિ!! હરિ, હરિ, એમ બોલ્યાં કરે છે. સૌ નિશાળિઆ, તેમના સામું જોયાં કરે છે. અને માંહો માંહે એક બીજાના સામું જોઈ, મનમાં હસે છે. તે ઉપર પ્રેલાદજીની નજર પડે છે એટલે

પ્રલાદ—અરે માછઓ, તમે મને શું હસો છો!!! અને જો મને હસતા હશે તો તમારી મોટી ભુલ છે, શું તમે આ પાઠ તૈયાર કરો છો? અરે!! માત્ર સંસારમાં જન્મ લઈને, આ પ્રપંચની વિદ્યા બણો છો તે શિવાય બીજું હું કંઈજ સમજતો નથી; કારણ, આંમ પાઠ કરવાથી તમારું શું બહુ થવાનું છે? આ બણવાથી કંઈ ઈશ્વર ગણવાના નથી, માટે, માહારો, તમને એવો બોધ કરવાનો હેતુ છે કે, જો તમે એવું બહુતર બણુશો કે જોથી તમને ઈશ્વર સા

આ થાય, તો તેથી આ તમારો જન્મ આ દુનિયાને વિશે થ
 યો તેનું ખરેખરું સાર્યક કીધું એમ સમજજો; અને તેનું ભ
 જન આવા સમયમાં, નહીં કરીયે તો, ફરિ, ફરિ, આ, મુન
 શા, દેહ, આવવાનો નથી; માટે તમે એવું શ્રેય બજો!!! ભા
 ધા!! કે જેથી તંમારા આત્માનું કલ્યાણ થાય!!! આ હાલજે
 તમે બણશો તે અહીંજ રહેવાનું અને પેલું જે હું કહું છું
 તે તંમારી સાથે આવવાનું, સમજ્યા!! માટે આ ઢોંગનું બણ
 તર મુકીદ્યો અને શ્રીકરીનું ભજન કરો. આટલું કેવું નિ
 શાળિઆઓને અસર કારક થયું. અને પછી પ્રલાદજી સદા
 બા નિશાળિઆઓને પાસે બોલાવીને કહે છે;

લાવણી.

સરવ અહિં, આવો, માહારા ચાર,
 તમે, હરિભજન, કરો, નિરધાર;

સરવ અહીં આવો.

સમય સરવ જન, સાધજેરે;
 લાગો પાડવા તાળ;
 ટિલક કરું, કિર્તન પછી કરીયે,
 બજીયે શ્રી ગોપાળ.

પ્રભુ છે સૌનો સરજન હાર;

તમે હરિ ભજન.

આશા તૃણા સરવે છાંડો;
 છાંડો દુષ્ટ હંકાર;
 હ્યો, આ, શંખ વગાડો ભાઈ,
 હરિ નાદે કરો ટંકાર,
 સશળ સહ થાશે ફેરો પાર,
 પ્રભુ છે સૌનો સરજનહાર;

તમે હરિ ભજન.

એટલું કહેતા સહ નીશાળિઆઓએ પોતાના ઘોડીઆના કછો
 ઠાં માર્યા પછી પ્રેલાદજીએ ગોપીચંદના ટીળા કીધાં, અને
 તુળશીની માળા ગળામાં સહને નાંખી. અને નીશાળીઆં--જે
 જે વિકૃળહરી જે જે વિકૃળહરી. ! ! ! ! !

એમ જાણે કામ તામે થએલા આદમીઓ--હોય અને બોલે તે
 મ ખરી લાગણીની સાથે “જે જે વિકૃળહરી.” બોલતા હતા.
 અને પ્રેલાદજીના સામું સહ જણાં--હાથ જોડીને કહેવા
 લાગ્યા--

કાફી હોરી.

“નમન તને પ્રેલાદ; પ્રભુના પ્યારારે”

નમન તને

“ધન્ય તારી કર્ણિહરો જે. સુજીમતિ અતિ સારી”

“હરિ હરિ રટન કરેને કરાવે, અમે ધણાં ઉપકારી”

“ દિસોછો તપસ્વિ ભારી-

નમનતને પ્રલાદ

“તપ ધણેરં કીધું દિસેછે. પૂર્વે તમે નિ.મ ધારી”

“હશે હરિભજતાં, કાયા પડેલી”

એમ અનુમાન ધારી તને જૈએ ” “અલિહારી.

નમનતને

“યોગ બ્રહ્મ થએલો પ્રાણી”

“જનમે ઘેર શ્રી.મહાન”

“કિંવા ધર આલણને જન્મે”

“જીવો ગિતામાં પ્રમાણ”

“તેમ નિપૂણતું દિસે”

નમનતને પ્રલાદ-

“જય જય જયહરિ, જયરે કૃપાળુ”

જય ઉતર્યો એ તારો”

“હરિવિકલ કહિ પાયે લાગુ”

“સદ્ગુણ થયો જનમારો”

જુગાજુગ રાખો. એધ્યારો”

નમનતને પ્રલાદ.

રામ માહુડની છાયા

પ્રલાદ-

“હરીભજરે માહારા યાર”

“ઓભવજળથીઉતરો પારરે,

હરીભજરે!

ટક.

ભજન કરેજો, ભાવથીરે”

રાખી મનમાં હાંમ”

પ્રભુ પધારે પ્રિતથીરે”

નિશ્ચયે તેને હાંમ”

હરિભજરે

હોગોવિંદા!ગુણસાગરા!!!તુંછે,જીગદાધારા!!

નમન કરછંઉ હું તનેરે ભાવે વારંવાર’

હરીભજરે,

જેવોતેવો હું આળકોછંઉતારોસરજંનહાર’

જો, જોડો છે બૂડ.તોરે ઉતારો પેલેપાર’

હરીભજરે

કંધકભગ્ત તુજને ભજીતે કરીગયા છે નાંમ’

તેનીવહેરેતુંચઢ્યોપોંચાડયાઅવિમલધાંમરે;

હરીભજરે.

નહીં કર્ણમુજલાવશોરે મનમાંઅંતરજામ’

શરણપડ્યો છું તાહરે રે વારંવારપ્રણામરે’

હરીભજરે.

એમ કહી પ્રલાદજી પ્રભુની સ્તુતિ કરે છે તે વખત નીશા
જિઆ પ્રલાદજીને ધુટણીએપડી પાયલાગે છે- અને “ને
ને જય વિકુળહરી-એમ શબ્દની ધ્વનિકરે છે.

આ વાત મેહતાજી ઘેરથી આવતા સાંભળે છે. અને મનમાં
વિચાર કરે છે કે કંઈ નિશાળમાં છોકરાઓ મારા મારીકરે
છે-ચાલો જોઉંતો ખરો-

આવે છે અને મેહતાજી જુએ છે તો નીશાજિઆ ધુટણીએ
પડી પગે પડેલા. ગળામાં તુળશીની માળા કપાળમાં ગોપીચં
દનના ટીલક કોઈના હાથમાં ખડતાળ ઝાંઝ વિગેરે હતાં. સ
ઉ પ્રલાદજીને પગે લાગેલા દેખાવમાં જોઈ મેતાજી-પ્રલાદ સા
મુ જુએ છે અને પાછળથી ઓળખીને કે છે- (મનમાં આતો
રાજનો છોકરોજ છે ને ?? અને એનેતો નખોદ ઘાલ્યુ.” આ
શું ગજબ) એમ કહી મેતાજી હાંત પીસીને ઘાંટો પાડી ને કે
છે- ઓ લુચાઓ?? આ શું તોફાન મચાવ્યું છે? તમાર નખો
દન્ય?? આ વાત રાજજી જાણુશેતો તમારા માળાપોના મો
ઢાં દુનીઆમાં બાહાર નહી દેખાડાય, માટે, આ ઢોંગ મુકી
દ્યો. એમ કરી ટીલાંટપકા કાડી નાખે છે અને એકેક તમા
ઓળખાને મારે છે અને માળા જુટાવી લેછે-અને કે છે ખમ
રદાર. બેવકૂફો, આવું, કાંમ કોઈ દીવસ આજ પછી કરશે
તો; તમારી વાત તમે જાણ્યા—અને અરે પ્રલાદ તું કોઈ
વિચીત્ર પ્રાણી માલુમ પડે છે!!માઈ જો સારી રીતે જાણવું

હોયતોં આ શાળા તમારી છે. નીકર આવા ઢોંગ કરવા હોય
તો તમારે ઘર જાઓ. રાજા જાણેતો અમારંતો ઠીકરં કુટી
જાય. એમ કરી મન સાથે વીચારકરે છે હવેતો શું કરીશું
બાપા!!! રાજા જાણશે તો, એક તો ગૌઆમણનો કળ છે; વ
ળી હું આમણ છઉં અને મેંજ આ તોફાનતો નહીં કરાવ્યુ હો
ય?રે એમ કદાપી રાજાના મનમાં હશેતો મારા બાર વાગશે
હેઅરેજીવ??? સઉથી સારો રસ્તો એજ છે કે માહારે હવે આ
માળા, અને આ ચંદન વીગેરે લઇને, બગળમાં મારી છોકરા
ને લઈ એના પીતાજીને સોંપી આવું—એમ ફરી લઈ જાય છે

પ્રહલાદજી—ગુરજી તમે શું કરવા શીકર કરો છો??? મેં કાં
ઈ ચોરી નથી કરી. અગર જે જે કુકર્મ કરવાથી દુનીઆમાં
બાહાર મોહું બતાવાય નહીં એમાના પણ કંઈ કીધાનથી તો
તમે મને રાજાજી પાસે આટલું બધું હરીને શું કરવા લઈ
જાઓ છો? અને હું તો તમને પણ જોકે કંઈ કેહેવાને પાત્ર
નથી તથાપિ વીનંતી કરી કહું છું કે તમારે પ્રભુનું ભજન કર
વું એ ધણુ નઉં-તમ છે. નીકર ફરી ફરી મુનશાદેહ આવવા
નો નથી.

મેતાજી—અરે બસ બાપ (મનમાં કે છે આ કોઈ દેવાંશી
પુત્ર છે પણ લાચાર) મારે તાહારં કંઈ કામ નથી મને શીખા

મયુ આપે છે તેના કરતાં તાહારા આપનેજ આપને એટલે બસ છે. અમારે તો શીખામણુ તારી નથી નેમ્મતી બાઈ???

પ્રલાદ—તમારી મરજી અરે આ મેહેતાજી પણુ પ્રામણુ થઈને આવા નાસ્તિક શબ્દ કેમ ઉચરે છે. ખરે મને તો કાંઈ વિનાશમાલુમ પડે છે ?? એમ કરી પ્રલાદ મેહેતાજીની સાથે રાજા પાસે જાય છે.



પ્રવેશ ૩ જો



સ્થળ

રાજા હિરણ્યાકશિપુના મેહેલ

પાત્ર.

રાજા, રાણી, શુક્રાચાર, પ્રલાદ,

મેતાજી છોકરાને આંગળીએ વળગાડીને ઘર મુકવા આવેલો નેમ્મ રાજા ધણાજ પ્રસન્ન થાય છે-અને અંદર અંદર ધીમે ધીમે વાતો કરે છે-“ આપણો પ્રલાદ આવ્યો;” મેતાજીને રાજા કહેછે-પધારો, ગુરજી શુક્રાચારજી કેમછો! શું સમાચારછે??

સોહીલી છાયાં

“ હો ? સાચું બોલોની મેંતાણ, પ્રેલાદણ શું બણે”

માહારાજ;

“ એંની જીભ છે બોલડી તેથી, મુખે કંઈ ના ચઢેરે-

માહારાજ.

સાચું બોલોની-

“ એતો પાંચ વરસનું છે બાળ. પટાવી. કામ લીજીએ”

માહારાજ.

એને હળવે હળવે બણાવી.’

શિખામણ, દિજીએરેમાહારાજ’

હો. સાચું બોલોની

મેહુતાણ — (મનમાં બણ્યા કપાળ)

એજ રાહ.

રાજા દ્યોની તમારું બાળ’

મારે નહીં કામનું હોરાજ’

વણસારી મારી નિશાળ’

ભજન હરિ નામનું કીધું આજ.’

રાજા દ્યોની.

માટે મેહુર કરો માહારાજ.

તમે શીરતાજ, છો હોરાજ’

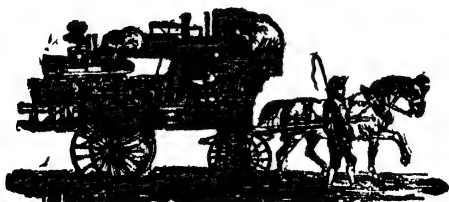
ગોપિચંદને તિલક છાપા કીધાં
નાંચ્યો સૌ નિશાળમાંએ એતો આજ
રાજા દ્યોની,

માટે પૃથ્વી નાથ આપ સરખા રાજા સામું અમારા અશરા
નહીં- ને પુત્રને મારાથી સચવાય પણ નહીં. માટે હું તો રજા
માંગુ છું; એને બે વાત કહી શિખામણ દેજો? પછી માહારે
ત્યાં મોકલજો એમ કહી માળા-અને ચંદન રાજાજીને આપે
છે-રાજા હાથમાં લઇને બહુ વિકાળ થાય છે અને કેહુછે હા??
કોણુ દુશ્મને તને આ સજાહ આપી છે? ઠીક.

રાજા—જાઓ શુક્રાચાર માહારાજ પધારજો.

શુક્રાચાર—વારં આયુશ્ચવાનભવ? લશ્મિવાનભવ,!! ધનવાન
ભવ?? કહી જાય છે

રાજા—અરે પ્રીયા-આ શું ગજબ શુંકર પુત્ર છે નીકર
હું આજે એના પ્રાણ લઇલેત'?? અરરર આહા.....એમ ક
હી જુરસામાં-હાથ પગ પછાડીને, વિકાળ ચીસ પાડે છે
અને કેહુ છે.



ભાગ ત્રીજો પ્રવેશ પહેલો



સ્થળ.

રાજનો મહેલ.

પાત્ર

રામ-રાણી-પ્રલાદ...

રામ પુત્ર પ્રહલાદ, રાખ યાદ શિખ મા'રિતો,
છે મુગ પુત્ર, નિકર હુતી, કળ તા'રિતો
હવે ખગરદ્વાર, છોડ ચાલ, ખુરી તારિતો
નિશ્ચે તુ માંન, તાહારે કાજ, છે કટારિતો

પ્રલાદ—હો કપાળ કાપો હાલ હ્યો કટારિતો
ધરંધ્રુ શિશ, રે સમિપ, ફરજ મહારિતો
ધાર્યું ધણીનું ઘશે, રે, દયા ધારિતો
કિંધો છે મેંતો બરસો એનાપર બારિતો

રાજા—છાડીદ્યોરે ખુરિ હઠ, નીકર તાજ કરં,
પ્યારાજોમાનેકહયું, સમિપ તારિ રાખધરં
આ ખુરિ લ-ત, એ, વિપ-ત, કેરં કાંમ દિસે

કહ્યું મુઠમાન,કાં, નકામો,તું ભરાવે રિસે???

પ્રહલાદ—હુંતો નાહચ્છુ એવું રાજ્ય,અગર પાટ કંઈ

પિતા મુજમનથી હરિ,ભજન કેરિ વેળાયછ,

માટે હું અર્જ કરું, છું પિતાજી ખરે;

કહો શું છે ઇચ્છા કરું ભજન, તેમાં હું અરે

રાજા—ક્યાંથિવેળાયછ ભજવાનિ,નાહાતુયાગ દિસે,

હજી નથીઆવ્યા દંત દુધ કેરા મુખને વિશે,

યયાં છે વર્ષ પાંચ, ને તું ભજન શુંકરે???

પુત્રજી પ્રાણજીવન,???

મા'રકે'ણુ માનોખરે.

પ્રહલાદ—પિતા દશ વર્ષ થઈ, જાય આગપણું મહી,

ગિજ દશ વર્ષ જાય, વિદ્યા ભણવા મહી,

ત્રીજ દશ વરસ જાય, વિશય ભોગ મહી,

ચોથો દાયકો મેહેસેદોટ, ધન ઢોંગ મહી,???

થયા પચાસ મન,હિન્નાસ???

ધન જોઈને???

જ્યારે વર્ષ સાઠથયાં, બેઠા આંખ્યો ખોઈને,

ધ્રુજે શિ-તેરે પાય, હાય એ'શીયેનો ગઈ,

નેતુએ ટપન્ના ખાય, અંકે સોએ જાયતહી,

પછિ કિયોવખ્ત,ખતાવો,તમે હરિભજન કેરો,

મૂર્ખ જન્મિ વારંવાર, ફોગટ ખાય ફેરો,

નજાણે અરૂપ છે આયુષ્ય, આવા કાળમાં,

લાંબિ આશ છાંડિને, ભજો હરિહાસમાં,

રાજા—અરે પ્રાણ પ્રીયા-?

રાણી—સ્વામિનાથ?? આશા?

રાજા—અરે આતો મને ધણુજ આશ્ચર્ય જેવું ભાસે છે???

રાણી—સ્વામિનાથ શું આશ્ચર્ય જેવું ભાસે છે? તે કૃપા કે

રિ કહેશે?

પીલુ કુમ ૧.

રાજા—રાણિજી પુત્ર પ્રલાદજીરે

બહુ ઢોંગી બનિયો-

રાણિજી પુત્ર.

અતિશય ઢોંગ કરે, મુજ્જસામું,

એમ સમજ એને હણિયોરે-

બહુ ઢોંગી બનિયો

નિશાળે મેં---બણવા--મૂઢ્યો.

ત્યાંદરી નામ, એ, બણિયોરે,

બહુ ઢોંગી બનિયો.

રાણી—(કયલુ પ્રલાદજીના સામુ કિન્ના રહીને શિખામણુ દેછે, કે બાઈ તુ માહારી એક વાત સાંભળશે કે???)

પ્રેલાદ-હાજી માહારોધર્મછેકે સુગ માતપિતા જેસારી શિખામણુ દે તે માહારે બહણુ કરવી જોઈએ, માટે કૃપાકરી કે હોમાતુશ્રી??

રાણી કયાધુ—સાંભળો માર્ત ???

ગરબી.

મા'રાપુત્રજી પ્રાણુજીવન, સમિપ મુંજ આવોરે' ટક
મા'રાલાડકવાયા તંન, સમિપ મુંજ આવોરે' ટક
શું આ ગાંડિ હઠ પકડીને, ખેઠા છો તમે આજરે'
એ હઠ, નિશ્ચયે છોડિદેજો. યાશે વિપરિત, કાજ'

સમિપ મુંજ આવોરે—મારા-
પિતા તમારા છેરે હઠીલા, તેવા દિસો આ--પરે'
શાને કાજે રસ્તે જતાં, વેઠો છો પરિતાપ'
સમિપમુંજ આવોરે.

નાંકરવું આડું અવળું કંઈ, આગાપ્રમાંણે આલોરે'
રાજનજીવનવુ જીવન-કરશે-(ઓ)મારાસમતમે પાળો'
સમિપ મુંજ આવોરે.

એજરાહા

પ્રલાદજી—

શું ફિકર, કરો મુંજમાત, વારે શું કહિએ; ટક
જો છોડતુ હોયે મો'ત, દરમાં જૈરહિએ. ટક
મોતતણી ફિકર, મનેજેનહીં સાચુ. કહુધું--માંનોરે;
વળિ પિતાને હાયે મરવુ, તેમાં અધ-રમશાનો?
વારે શું કહિએ,

હું એક લખ્ય તે, યિપણ્ય અધકિ, વખત હરિ ભજવાનોરે,
 આહે તે આ, દેહપર વિતે, નિયમ નથિ તજવાનો,
 વારે શુ કહિએ
 માતાજી તમને પણ માંરે, એજ કથન કરવાનુંરે,
 આ મિથ્યા સંસાર છે તેમાં ભજન થકી તરવાનું
 વારે શુ કહિએ

ભજન રટણ જપતપાદિકિધુ, રાજાજીયે બંધરે,
 કાણ મૂર્ખ સમજીનેરે'શે, ભજન વિનાનોઅંધ;
 વારે શુ કહિએ
 આસંસાર અસત્યજાતે નાં'ના વિધ પ્રપંચરે;
 તેસાનેતો ત્યાગજ કિજે, અહિયે સુક્રિતસંચ.
 વારે શુ કહિએ.

રાજા—ચીઠાધને આહા...એમ કરી ખૂમોપાડી આંમ તે
 મ ધુંમે છે ને કહેછે.

ગજલ

અરેઓ મૂર્ખ માંરે કે'ણ કાંન માંનેરે,
 નકામો બનિશ્વાન શકટ ભાર તાણેરે,
 બધી જાવાદે જીકર, નિકર તુને ઠારકરં,
 સોંપુ કાષ્ઠ દુતનેઆ, રાજ્ય થકિ પારકરં,
 ઉતારિશ નાદ, ઓ પ્રે'લાદ દયા લાગે છે.

પરંતુ વાણિ તાહારી, કાળજમાં વાગે છે,
પ્રસાદ—

ગજલ

હાય અફસોસ, પિતાજી-હવે શું-કર;
(હાયપછાડીને) સમજેકે દારકરો, તથાપિ હુંના ડર;
શ્રિ હરિ હરિ હરિ, હરિ મજવાનોધું;
અરે આહે તે કરો શું, પ્રભુ તજવાનોધુ!
અરેનહિં નહિ નહિ તજુ-મજુધું-જે'ને;
તમારિ હુંતો રૂઝ, કરં પ્રણા-મતેને;
એમ કરી પ્રભુને પ્રણામ કરે છે, તે જોઇને રાજા હિરણાકશિપુ
ધણોજ ગુરસે થઈને મોહોટી કિકિયારિ પાડે છે, અને કહે છે
કે અરરર!!! શું તોફાન માંડયું છે? એવું બોલતો જાય છે,
અને આમ તેમ બહાવરો પંડી ધુમતો જાય છે.

પડદા પડ્યો.

પ્રવેશ ૨ જો.

[સ્થળ રાજાનો મહેલ.]

પાત્ર.

રાજા, પ્રધાન્ય, કુંવરપ્રહલાદ, બે દુતો,

રાજા—અરે મુર્ખ પ્રહલાદ!!! કેમ તને શિખામણ નહિંજ આ

વવાની કે? આટલું બધું સમજાવ્યાં છતાં તહારે મનથી હુંતો।
જાણે ધાસ કાપતો હોઉંની!!! એમ તું મને બતાવે છે, પણ
તું તહારા મનથી ખુબ યાદ રાખજે, હવે તહારો શીપેરે ધા
ટ ધડવો તેનીજ પેરવીમાં હું હું એમ કરી ચિસ પાડી પ્ર
હલાદ ઉપર ધસે છે, એટલામાં પ્રધાન્ય આવે છે.

પ્રધાન્ય—કપાનાય?? ક્ષમા?? કપાનાય?? ક્ષમા??

રાજા—ખિરાજો પ્રધાન્યજી,

પ્રધાન્ય—આ શું છે, કપાનાય??

રાજા—

કુમરી.

(છાંડદે લંગરવા મુરખ મોરિ બાંહિરે) એ રાહ.

જુઓનિ પ્રેસાદ, છેલરેછે મુને, આજેરે,
એથિ, હવે, માંહારં, મન બહુ દા'જેરે,

જુઓની.

દહં શિખ, એને પ્રસન, પડે નહીં,
પકડિ રહ્યો, જીદ એ'નીરે,
એથી રડો, પરિણામ, ના નિકળે,
જરાતમે શિખ, આપો, એને, મહારેકાજેરે,

જુઓની.

બાઈ હવે સમય કેવો થઈ ગયો છે તે તમે જોતા જાઓ. આ એક માત્ર પાંચ વર્ષનું બાળક, તે શું મને પૂછવે??? અરે નહીંજ? કારણ એક મહોટા ઈંદ્રને પણ હું ઘણાજ વસમો લાગું છું તો આ ત્રણાર્ધિ બાળક મહારા કાંઈજ હિસાબમાં નથી. પણ પેટના ફરજાંદ તરિકે ગણીને—ઘણીજ દીવંગીરી સાથે તમને એક મહારે નાહક તસ્દી આપવી પડે છે. જો તમારા કેહેવાની અસર એને કંઈ થાય તો હીક, નીકર એનું કિસ્મત!!!

પ્રધાન—ફરમાવો રાજાન???

(ઈસ મુદ્દસિમે કે.ઈ નહિ ચાર હમારા.)

(ભેરવીની ધુનમાં)

રાજા—

અરે દૂતને, બોલાવોને પ્રધાન્ય હમારા,

જુઓનિવડ્યાહિણુભાગ્ય, રાજ્યપુત્રતમારા,

અરે દૂતને

સમજાવો એને કંઈ જો, એ માને તમારું,

બાઈ માનેતો સમજીશું ધન્યભાગ્યઅમારું,

અરે દૂતને.

પ્રધાન્ય—બાઈ? પ્રહલાદજી??? જરા તમે મહારી પાસે આ જશો? હું તમને એક વાત કહું. એમ કરી રાજા પાસેથી

બાલકને પોતાની પાસે બોલાવી કહે છે.

(એજ રાહ)

અરેપ્રેક્ષાદ રાખ ચાદ, એક શિખ અમારી,
હું વિનતિ કરું બાળહઠ, છાંડો તમારી,
અરે પ્રેક્ષાદ
તમેછો એક તંન, તમારાજ બાપને,
શા માટે નહિં છોડવિરે, જુદા આપણે,
અરે પ્રેક્ષાદ.

પ્રેક્ષાદ—

(હું મરી.

(હજારો મેરા કાનકા મોતી.)

પ્રધાન્યજી, નહિં માનું શિખ હવે,
નહિં માનું શિખ હવે,
પ્રધાન્યજી.

હું તમને વિનંતી કરું છું,
શું યાશે તમથી હવે,
પ્રધાન્યજી.

હા જવ હુંતો હરિ બજવાનોરે,
યાય તે કરજો તમે,
પ્રધાન્યજી.

પ્રધાન્યજી—અરે બાલકા માહારી વાત સાંભળ-જો હાવી હડ લેવામાં કાંઈ ફાયદો કાઢનાર નથી માટે એ સધળું છોડી દો નીકર રાજાજીનો સ્વભાવ ધણોજ ખરાબ છે. પોતે શું કરશે તે હું કહી શકતો નથી. આ માહારી છેલી શીખામણ છે, જો માનવી હોય તો માનજો, નહીંતો એમાંથી કાંઈ વી પરીત પરીણામ નીકળશે તે જોશો;

પ્રહલાદ—વિપરીત!! તે તમે શું કરનાર છો,? અરે આ શું. આવા દુષ્ટ રાજા અને પ્રધાન્યના કૃત્ય સામું મારો ભગવાન જોયા વીના રહેશે શું! નહીં કદીજ નહીં. (પછી પ્રધાન્ય ના સામું જોઈને) અરે નાદાનો કેમ તમે તમારી પોતાની મે જે મર્ણુ રૂપી કાળની જાળમાં ફસાવા માગો છો!! અફસોસ!!!

પ્રધાન્ય—(મનમાં વિચાર કરે છે કે આખરે નાદાન છોડે છે, માટે આવા ચઢેલા બોલ બોલે છે, તથાપી શીખામણ દઉં) એમ કરીને કે છે, અરે નાદાન, તારા નાદાને મોઢે, આવા મોઢા બોલ બોલવા છાજતા નથી, માટે અધટીત, બોલવું નહીં જોઈએ.

ઉપલી રાહ.

પ્રહલાદ—

બલે મુરખિયો તમે,ને,
રાજાજી અમારા;

બજે હરિ કરો દૂર;

રાજ્ય પાનરતમારા—બસે મુરખિય.

કોણુ દેશનો લે ન્યાય

તમે રાજ્ય ચક્રાવે;

કીચા કોઠામાં ભરીછે;

તમારી— કળાઓ;—બસે મુરખિય.

ફિકર નકરો મને;

પિતા ચાહે તે કરે;

તથાપિ શ્રી હરિ;

આ, મુખેથી જપું ખરે—બસે મુરખિય.

માફ કરજો પ્રધાન્યજી હવે મહારાથી સહન થતું નથી માટે
આટલું આપની આગળ બોલવું પડ્યું છે એમ કહી પ
ગે લાગે છે.

પ્રધાન્ય પછી દુતને બોલાવે છે દુત હાજર થાય છે,

પ્રધાન્ય—

કૃપાનાથ આવ્યો દુત, શું ફરમાન કરો છો;

કાં બેઠા છો ઉદાસ, ફિકર શાને કરો છો;

આપોજી આપ આગા, તે મુજબ કિજીએ;

ઉદાશિ છોડિ દૂતને, કંઈ હુકમ દીજીએ;

કૃપાનાથ.



દાહુરા-ગઝલ.

રાગ—

અરે દૂત હું કહું તને;
 તુજ ઉરમાં ધરજે વાત;
 પર્વત પર એઆલ મુકીને;
 પછી મારજે લાત;
 પર્વત પરથી પડશે;
 વળતી જશે એના પ્રાણ;
 મરી જશે પર્વત પરથી;
 પછડાઇને નિર્ધાણ;
 પકડો કાંકુ કુળતું;
 કુંકણું છું નિર્ધાર;
 ઉંચકીને લઈ જાશે;
 અધોર વન મોઝાર;

પડે પડે છે.

પ્રવેશ ત્રીજો.

સ્થળ | અધોર વન પાસેના પર્વત

પાત્ર—કુતો તથા પ્રહલાદ,



પ્રહલાદને કુતો—એક અધોર વનમાં લાવીને પર્વત પાસે મુ

કે છે, પ્રહલાદ મનથી શ્રી હરી શ્રી હરી જાપ્યા કરે છે,

(દુતો માંહે માંહે વાતો કરે છે)

અરે અફસોસ આવું સુંદર નાનું બાળક. જે રાતે વધે તે
ટલુ દાહાડેના વધે અને દાહાડે વધે તેટલું રાતે ન વધે એવું
જે કામળ અને ચંદ્રમાના જેવી શીતળ કાંતી વાળું—દુસ્મન
ને પણ પ્રીત લાગે તેવું બાલક—એને તે રાજાજીએ પર્વત
ઉપર મુકી લાત મારી—નીચે ગળડાવી પાડવાની આજ્ઞા આ
પી છે, એ ઘણુંજ અઘટીત કામ કીધું છે, ઓ મારા જીગ
ર, !!! માહારીતો અકલ્પ્ય કહ્યું કરતી નથી—અરે એનેતો
માત્ર જંગલમાં સારી વિશ્રામ લાયક કોઈ જગો હોય તેવામાં
મુકવો એ ઠીક છે. અરે રામ, મને કાંઈજ ફરજ નથી,
અમણાં હું ઘેર લઈ જાઉં, અને એ છોકરાના બાલે બીછા
ના કરે, પણ મુખ્ય રાજા જાણેતો મારા શુ હાલ થાય !!
તે કહેવાયજ નહીં, કારણ પોતાના પેટના ફરજ ન્દને જ્યારે
આટલી બધીસખન સીજી, તો આપણુતો શુ થાય તે ભગ
વાન જાણે !!!

અરે મન !!! પણ એને મારીતો નાંખવો નહીં, છતાં લા
ચાર, રાજા ખરાબ છે, માટે દયાનો વિચાર પાછો ખેંચી લે
વો ઘણોજ સારો રસ્તો છે, એમ વિચાર કરી અફસોસીમાં
બોલે છે.



૫૬

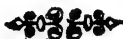
ખાળકતો છે ના'નુરે તેને મુકી કેમ દહિં,
રાગ્ન મને પુછેરે ત્યારે, તેને શું રે કહું;
ટેક.

મારે પેટ નથી હૈયાં છોકર,
લક જાઉં અમણાં ઘેર;
જાણેજો પેલો દુષ્ટ તો સાચે;
વરતાવે બહુ કેર;
વેર થાએ ખુરંરે, ફેડિનાંખે મા'ર બધું;
ખાળકતો છે.

નાં ચાલે મા'રો જીવ ફંગોટતા;
નહિ ચાલે મતિ કરં કેમ;
સૈથી સારો રસ્તો એ છે;
કરવું રાગ્નએ કહયું તેમ;
વહેમ નહીં ધરવોરે, મનસુખો પાછો ખેંચી લઉં
ખાળકતો છે.

એમ કહી અરે જીવ ચાલતો નથી, રાગ્નના હુકમ આગળ
આપણુ કાંઈજ ચાલતુ નથી, એમ કહી છોકરાને ફંગોટી દે
છે. અને દુત કંપારો ખાય છે. પછી ધર તરફ વળે છે.

પડદો પડે છે,



પ્રવેશ ચોથો.

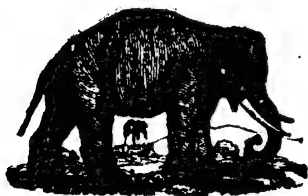
સ્થળ

પર્વતની પાછળની તળેટી,

પાત્ર

પ્રહલાદ—સતિ પૃથ્વી માતા—કામ દુધાગાય—મેઘરાજા,
પછી જોવા બાળને નાંખી દીધુ તેવખતે તેબાળને પડતુ જોઈ
ક્ષમા, ક્ષમા એમ બોલીને એક દમ ધરતી માતાએ આવી
બોળો ધરી ઝીલી લીધુ, તે બાલ એ માતાને જોઈને નાંચવા
મંડ્યું, બજન કરવા લાગ્યું, સતિ માતાએ પોતાના બોળામાં
બાલને સુવાડી પંપાળવા લાગ્યા, એટલામાં બાલ નિંદ્રાવશ થ
ઈ ગયુ, એટલે બાઈ ચાલતા થયાં,

પછી મેઘરાજા આવીને તેને નહવડાવીગયા એટલે બાલ જ
ગી ઉઠ્યુ. માલીને દીક્ષ લુછ્યુ, પીન્દુ વસ્ત્ર હતુ તે પહેર્યું. એ
ટલે કામ દુધા ગાય આવીએ બાળકને ધવડાવી ગઈ તેથી
બાળકને આનંદ થયો, અને પ્રભુની સ્તુતી કરવા લાગ્યું એ
મે હરી હરી ઉચાર કરવા તથા નાચવા લાગ્યું,



ભાગ ૪ થો.

પ્રવેશપદ્ય

સ્થળ

રાજ્ય મેહુલનું જનતાન ખાનું,

પાત્ર

રાણી તથા સખી,

રાણી—સખી હૃદય જે ખુલ્લું કરીને બતાવતુ હોતો તને હું બતાવત, પણ અફસોસ, અરે ખરેખર મને કાંઈ એન પડતુ નથી, અરે મને આવો સારો પુત્ર પ્રભુએ આપ્યો ત્યારે તેના પિતાઈ, ખરે ખર એ બાલકના દુશ્મન થઈને પાછળ પડ્યા છે, બેહુન માહારાથી આ દુઃખ સદન નથી થતુ, કારણ, જો પુત્રે હું વાંઝણી કહેવાઈશ, એ પ્રભુ—એમ કરી ગળગળિત થઈ નાચ છે,

[અરે દુઃખ શું કહું મહારે સુણી દીલ દુખશે તમારે]

એ રાહ.

અરે એ દેવે કીધો કેર;

કીયા ભવના રે વળે છે વેર; ટેક
 પુત્ર માહારાને, મારવાને;
 લખ ગયા તો ખેર;
 દુત એને, નહીં મારે એવી,
 કેવી કરવી પેર;
 અરે આ દેવે,
 આ કરતાં મરવું બહુ સારું;
 કાઈ કરો, મુને ઠેર;
 થાચમરૂં મન, વિશખાઈએની;
 મુખ દેખાડું શીખેર;
 અરે આ દેવે

નયનણી, લોકોએ જાણ્યું;
 વર્ત્યો છે કાળો કેર;
 આગળથી આવું એ નિહનેતો;
 ફેત વાસામાં એર;

અરે આ દેવ,

સખી—પ્યારી જેન છાનાં રહ્યો ! રાગના હુકમ આગળ
 આપણથી કાંઈજ બોલાવું નથી, જાણીએ છીએ કે, આના
 કરતાં પુત્ર નહીં આવ્યો હોત તો ઘણુંજ સારું, પણ અરે
 આવ્યો !! અને તે પણ વગર મેલે જીવ આત્મા કાઢે. (એમ
 કહી કંપારી ખાય છે.) એ ઘણુંજ શુભ મળેલું છે, —અરે

ઓ કેમ વેઠાય, ઓ ખેદા! ખેદા!! ખેદા!!! ઓ મારા જીગર
જ્યારે તુંજ ગને અમ સતવે છે, તો પછી માહારી સખી
ના મનમાં કેમ નલાગે? પણ હાત કાળજી કઠણ રાખી મારે
એને શીખામણ દેવી જોઈએ,

લાવણી.

ઓ મારી સાંભળરે પ્યારી, વાત કહું તુજને સાચી:
હાયા!! હું જાણુ છું જે રાજ, પ્રહલાદને નાંખે મારી; ટેક
પણ શું કરિયે, કહોની એની ઉપાય શું છે કરવાનો;
લખ્યો હશે જે લેખ છઠ્ઠીનો, નથી કોઈથી દુરવાનો:
ઓ મારી.

પીતાને નિમિત્તે પુત્રનું, મોતહશે થાવાનુંરે,
નહિં લખ્યું હયમોતજાળ, કદિનચિમરિજવાનુંરે
ઓ મારી.

માટેછાની રહે મુજખ્યારી, લે પાણી પીજ તુંજરી,
હશે લેખતે લખિયામિથ્યા, થાવાના નહીં દુરિદરી,
ઓ મારી.

સખી—હો હવે હું જાઉં છું રાણી બારણાસુધી વળાવવા

નય છે. વળાવી આવીને નિરાશ થઈ અદ્રસોસીમાં બેસી છે.
અને અરે પ્રભુ, લાગ તાહારે હાથછે એમ કહે છે.

પ્રવેશ ૨ જો.

સ્થળ.

રાજાનો મહેલ.

પાત્ર

દુત - રાજા

દુતો—કપાનાથ આપની આજ્ઞા પ્રમાણે પ્રસાદને પર્વત ઉ
પર નર્મદે ધડકો મારી ગળગાવી દીધો છે.

રાજા—ધણુંજ સાર કીધું, વાર હું તમને બીજુ એમ પુ
છું છું કે,

(એક સુમોસે નીકલા તારા મુજે છોડ ચલા બનનરા.)

ક્યાં આગળ! પુત્રને રાખ્યો,
પછિ ક્યારે આગળથિ નાંખ્યો,

પછીક્યાં ટેક.

ચાલો બતાવો મુજને આ વાર,
નેવા આવું છું વનમોઝાર,

ક્યાંઆગળ

મારે નક્કી જોવાને જવું,
હોય ત્યાં તો જોલાવિ લાવું,

ક્યાંઆગળ

મારં નક્કિ એ મન યાચ,
હત સાથે જવું વન માંય,

ક્યાંઆગળ.

પડદો પડે છે.

વનમાં આવ્યા,



પ્રવેશ ૩ જો.



સ્થળ.

વન.

પાત્ર.

રાજા - દુત.

એજ રાહ.

દુત—

હું ઠહુધુ જુઓ રાજન,
ચાલો સાથે (જૈએ) જ્યાં છે તંન, ચાલો ટેક
મને લાગે છે વાચું રે હશે,
સો વસાતો પ્રાથુ ગયા હશે,
હું ઠહુધુ.

રાજા—

અરે યોબયોબ જરા, દૂતમાઈ,
સાથે તારિ હું, આવિશ તાંહિ, સાથે

ખહુ દૂર તો આવિ ગયા,
કેટલા કાસ ખાઈ રે રહ્યા,

અરે

માટે કહો બાઈ કેટલું દૂર,
કહું માંન ખરું ભરપૂર,
શું કરિયે આ જંગલ માંહિ,
રાત વાસો રે'વાએરે નાંહિ,

અરે

આવે વાઘ વર કદિ જ્યારે,
(તે)કરે બક્ષણ તાં'કે ત્યારે;
મા'રે તો કંઈ ફિકર છે નહીં,
મારું મોત કદાપિ થશે નહિં;

અરે

દુત—

તમે આરાંમ લ્યો રાજાન,
જોઈ આવુંછું, ક્યાં, છેરે તંન;
કવિ એનિ દિસેરે, અવસ્થા,
કુશળ હોય તો, સૂજેરે રસ્તા;

જોઈ

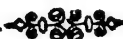
તમે

રાજા—

હું તો બેસુંછું હવેરે આંહિ,

તું જોઈ આવજો, જૈનેરે ત્યાંહી;
જો કેવા ત્યાંના સમાચાર,
તું હાલતમાં છેરે બાળ;

હું કહું છું.



પ્રવેશ ૪ થો



૨થળ.

પર્વત પાણી વંન.

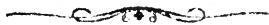
પાત્ર.

રાજાનો કુંવર પ્રહાદ, તથા, કુત,

જોઈ જૈને પર્વત પરથી દૂર,
દેખું રમતું બાળક ભરપૂર;
હરતું રમતું નાચતું રે ગાય,
ચૈથે કારના નાદ સુણાય;
આલ જૈને રાજાજીને કહું,
હો બાળક રમતું રે રહયું;



પ્રવેશ પાંચમો-



સ્થળ.

રાજા બેઠો છે તે વન.

પાત્ર.

રાજા, દુત, પ્રજ્ઞાદ કુંવર,

દુત—

મેંતો દીડું રાજાજી એ આળ,
એનિ કોણુ કરે સંભાળ!
નહિં જળને, સુવડ અંગ વિશે,
નહિં અંતને' ખાધેલું રે દિસે મેંતો;

(જોગી અસાવરી ચેતચેતરે મનતુસવેરા.) એ રાહ.

રાજા—

ચાલો, આપણે, જોવારે જૈએ,
જો આવે તો વળિ સાથેરે લૈએચાલો;
ધેર લૈ એને આપિયું શિખ,
આવી સિક્ષા, યકિ લાગશે બિક;

૨૬.

ચાલો.

એમ વાતો કરતાં કરતાં પ્રજાદ પાસે આવી પહોંચ્યા અને
આમ તેમ ડોક્યાં કરે છે.

જૈને જુવે જ્યાં ના'નેરં બાળ,
મુખ દિહું પ્રેક્ષાદનુ લાલ; જૈને.
જોયું મેંતો બા-ળકની બણી રે,
પુત્રે છગિદ્દી પિતાજી તણી રે; જૈને.
કહો નિ કેમ એ પ્રાણજીવન,
શું કહેછે તમારં રે મન; જૈને
ઘર આવવું છે, કે કહો નાહી?
શું! ધારો આપ, રહેવુ જાણી, જૈને?

પ્રજાદ—(પગે પડ્યા પીતાને નમસ્કાર કરીને ક'છે દયામ
ણું મુખ કરીને.)

એજ રાહ.

જોવિ મરજી, તમારી મા'રાજ,
તમે સમર્થ, દિસો ભૂમિરાજ; જોવિ.
તમ સરખું કો, બળિયું રે નથી,
પછિ જાદે શું કરવિ રે કથિ; જોવિ.
જોમ ફાવે તેમ પિતાજી કરજો,
કરતાં પેહેલાંરે પ્રભુથીજ ડરજો; જોવિ.

એ છે સરવનો રક્ષણ હાર,
એના પર સૌનોરે આધાર;

જેવિ.

રાજા—

(ફૂતને કહે છે.)

ચાલો ખેંચી લેંએ,એ બાળ,
જારિ દોરકું બાર્ઠ; હાથમાં ઝાલ;

ચાલો.

ઝાત્રિ દોરકું, ઉપર આવે,
હરિ બિડલું, તો મુખધિરે ચાવે;

ચાલો.

હજી મુકિ નહિં શું જૂરી ટેવ,
તુંતો સાંભળ,રે— તતખેવ;

ચાલો.

ઓ, મુજ પુત્રજી, પ્રાણજીવન,
જરા સાંભળો— નિ,રેમા'રા તન;

ચાલો.

હવે મેહલોજી તમારો રે ટેક,
મ'હારે પેટ છોજી એકનારે એક;

ચાલો.

સમ્યતાથી વતો મ'હારાજ,
હઠ છોડો તો હું આપું રેરાજ્ય;

ચાલો.

લાવ લસ્કર. સાથેજ ફરવું;
ખાવું પિવું. ને જોયાંજ કરવું.

માથો.

નથિ દેણ કોઈની, આજ;
યાય સામુંકો લડવાને કાજ;

પ્રહલાદ—

નથિ જોઈવું મા'રે એ રાજ્ય;
એથિ સરશે શું મા'રું કાજ?;

નથિ.

દિસે અસત્ય આરે સંસાર;
જૂઠ્ઠા લાગ્યોછે, રેઘર જાળ;

નથિ.

એવી જૂઠ્ઠી, આશા તજીએ,
હરિ'બાળ, પણામાંહિ મજીએ;

નથિ.

તેથિ યાચ સરવનું કલ્યાણ;
દશે સુકવીને ફેરાનું દાણ;

રાજા—બાળક છે, માટે એને આપણે ઘેર લઈ લ્યો સમ
જાવીશું, એમ કરી ધર આવે છે,

પડદો પડે છે.



પ્રવેશ છઠો.



સ્થળ

રાજ્ય મેદાન.

પાત્ર

રાણી—દાસી—સખી—રાજા—પ્રેલાદ—દુત.

રાણી—સખી મારાથી આ દુઃખ સહન થવું નથી, અરે પ્રભુ!!! શું? સ્વામિનાથ!!! તમે આખરે આમજ કીધું! મારા પ્રેલાદને જંગલમાં મુકવા ગયા! અરે શું જંગલનિજ શુ ક્ષા તે, એ મારા પુત્રની જનેતા થઇ, અને શું હું ખોટી!! (એમ કરી અથડીયું ખાઈ નીચે પડે છે.) તેવાંજ-સખી ત ત્યા દાસી જઈને ઝાલી લે છે, ખોળામાં સખી રાણીનું માથું મુકે છે.

સખી—દાસી, જાતો એન જરા પાણી જામમાં લાવ.

દાસી—હાલુ લાવુ છું—એમ કરી ઉતાવળથી દાસી પાણી લાવે છે તથા મુખ સોપારી, પાન, વીંમરે સાફીત્ય

લાવી ખીડી બનાવે છે, પાણી લઈ ન સખી આંખે ફેરવે છે, એટલે જરા રાણિ હુશીયાર થાય છે, તેને દાસી પાન વીગરે આપે છે, પાન હાથમાં લઈ

રાણી—અરે બળ્યાં એપાંન સોપારી, તવંગર લોકાના પાન સોપારી કરતાં ગરીબોનો સુકો રોટલો અને છાશ તે ધણાંજ સારાં

(એમ કરી પાન સામું જુએ છે ને ખાવાને) મન કહ્યું માન તુ નથી. એવું બોલી છોડે બાંધે છે, એટલામાં મેહલમાં કોઈ ધાંટા પાડતું સંભળાયું. તે એવા અવાજે કે (શાવાસ્તે તારી હઠ તુ છોડતો નથી? તારા મનથી તું શું સમજે છે. એમ નકી સમજ કે હવે તારો કાળ ધણાંજ નજદીક આવ્યો છે.)

એટલામાં રાજ, પુત્રને લઈને રાણીની આગળ, દુત સાથે તેને દોરડે બાંધેલો આણે છે. પુત્રનું મુખ ધણુજ ઉદાશ થએલું જોઈ, તેની મા એના સામું ધસી આવીને પુત્રને પોતાના ખોળામાં બેસાડ્યો—અને રડતી રડતી કહે છે.

(રાગ સીતાજનો.)

તું સાંભળ મારા તંન,
કહું છું તુજને;

મારે પેટ નહીં ફરજંદ,
એક છે મુજને;

તું સાંભળ.

અરે હાય, હડીતો રાય,
તને એ મારશે;
હું ડૂબિ ગઈ દુઃખ માંય,
આરે તું ઠારશે;

તું સાંભળ;

કુંતો છારે બળેલી, હાય,
પિએરના દુઃખથી;
બીજો દુઃખ સાગર કેવાય કાંઈ દિસતો નથી

તું સાંભળ;

ઓ લાડવાયા તંન,
મુક જીદ તાહેરી;
હું કહુ તેમ કરનિ તુંઆજ,
લાજરહે, માહેરી;

તું સાંભળ.

ખાત જુમી દેજો માગ,
સતિતમે જગતાં;
પડ્યાં દુખડાં દેવ અયાગ,
આજુબહુ વાગતાં;

તું સાંભળ.

અરે ઝો મારા પ્રેલાદ,
કહ્યું તું માનરે;
હું ઝુરી મરું દુઃખમાં,
ગયું મુજ માનરે;

તુ સાંભળ.

આટલું બધું રાણીનું આફંદ જોઈ જરા રાગના મન
માં ખોટું લાગ્યું તેથી રાણીને રાગ કહે છે.

રાજા—રાણીય?

રાણી—(દુઃસકા ખાતી ખાતી) સ્વામીનાથ, આશા.

રાજા—જુઓ આપણો પ્રેલાદ કાંઈજ સમજતો નથી, જો
જરા તમે છાના રહો તો, હું તમને કહું (રાણી છાની રહેછે.)
એ સમજતો નથી કે માહારા પોતાના કાકાનેજ, લુચ્ચા દેવ,
તથા બ્રાહ્મણો, રૂપીઓ, ઈત્યાદીક એ સર્વ ભોકોએ બહુજ
દુઃખ દઇ મારી નાંખ્યો છે, અને પાછા, માર્યા પછી, (રાજા
પ્રેલાદને પણ કહે છે-) સાંભળ પ્રેલાદ, માર્યા પછી તે સઘળા
ઓ ખુશી થયા. અને તે બાબતના સમાચાર મને નારદજી
એ કહ્યા, તેથી મેં એવો નીશ્ચય કીધો છે કે, આપણા રા
જ્યમાં કાંઈએ પણ દેવ, દેવી, ગૌ, બ્રાહ્મણ, વિગેરેનો સતકા
ર કરવો નહીં, આવી મહારી નમ્રમાં આજુ ફરેલી છે માટે
તે આજુનો જ્યારે તુજ આડો થઇને અનાદર કરે, તો પછી

પ્રજા કોઈ માનશે નહીં, માટે એ બધું છોડી દઈને, અમારા કહ્યા મુજબ આવું. અને રાણીજી તમે સમજી છો માટે તમારા પુત્રને સમજ આપી એ તમારો મુખ્ય ધર્મ છે, માટે એ પ્રમાણે તમે પણ એને સમજ આપો.

રાણી—પુત્રજી! તમને રાજાજીએ જે વ્રતાંત કહ્યો તે સાંભળ્યો? એનો અર્થાર્થ તમે સમજ્યા!!

પ્રહલાદ—હા સમજ્યો,

રાણી—... શું સમજ્યો?

પ્રહલાદ—કે હરીનું ભજન કરવું નહીં... એ,

રાણી—અરે મુર્ખ એમ નહીં, એમનું કહેવું એમ છે કે દેવ, બ્રાહ્મણો, વિગેરે સધળાઓએ— એકત્ર થઈ તમારા કાકાનું મર્ણુ થયું, એ ઘણુંજ સર્વોત્તમ કાર્ય થયું છે, એમ સમજી આછવ કીધો છે એ બાબતથી રાજાજીને ઘણોજ ક્રોધ ચડ્યો છે. તે ઉપરથી એમણે એવો નિશ્ચય કીધો છે કે જ્યારે—એ લોકો આપણાંજ મોતમાં ખુશી છે, તો આપણે શા વારતે એમના ઉપર દયા બાવવી જોઈએ? તેથી આણુ ફેરવી કે કોઈએ ભજન કીરતન કરવું નહીં, દેવ, બ્રાહ્મણોને ક્રોધ એ પુંજવા નહીં, એવી આણુ ફેરવી છે માટે સમજ્યો, હવે એમ ના કરતો હોં બાપ!!!

પ્રહલાદ—અરે એ બધું ખરું, પણ મારા કાકાનું મોત થયું તે કંઈ તેમણે કીધું નથી, જો કે હું બચતો નથી કે

કાકા કેમ મુઆ અને કોણે માર્યા, પણ એટલી વાત શાહાસ્ત્રી
સ્પષ્ટ જણાય છે કે તે તેની કર્ણીએ કરી મરવો જોઈએ, મા
ટે એ બાળક સમજતી ઘણી મુશ્કેલી છે, તેનમારાથી ન
હી સમજાય, અને તે હુ તમારે માનવાનો નથી, ને હુ તે
હરી બજવાનો છું.

કેરબો.

રાજા—

સાંભળ બાળા રાય,
મા'રે કે'વું, સાંભળ બાળા રાય, ટેક.
હલ્યું નહિ માંતોરીતે નહીં ચાલો;
એતો કંઈ ઠીક નહીં થાય,
મારે કે'વું, સાંભળ;
જો પ્રસાદ તુ મુજશિખ માને;
તો તો મારે મંન ખુશ થાય;
મા'રે કે'વું સાંભળ;
નહીં કંઈ સાર કાઢો હઠ માંહી,
છોડિ દોજ એવિ, ખુરિ કળાય,
મા'રે કે'વું સાંભળ;



એજ રાહ.

પ્રહલાદ—

વિનંતિ કરું કરજોડી, રાજા તને વિનતી કર કરજોડી
 છે મારિ ફરજ, આજા પાળવી તમારી;
 પણમાંગુવરદ હરિ બજવાનું;
 રાખો લાજ મારી-હુંતો વિનંતી,
 હું પણ છું એક બાળ તમારો,
 વરદ મુજને આપો,
 મારું પણ બાળક જાણીને;
 વેણુના ઉથાપો,-હું તો વિનતિ,
 જો પિતાજી વેણુ પાળો તો;
 હરકત છે નહિ કંઈ;
 ના પાળો તો દુઃખ દેજો;
 માથા કુટ પાછી રહી,—હુંતો વિનતિ
 (જેમ) થાય તેમ કરજો પિતાજી
 હુંતો હરિ બજવાનો;
 જોર જુલમથી ના કે' શો તો;
 મારિ દેહ તજવાનો-હું તો વિનતિ,

રાજા—(મનમાં ધણેજ ગુસ્સો કરી ને.)

અરે આતો સધળું કુળ ઉપર લિપજુજ થયું તો!!! એ
 મ કરી રાણીજી! રાણીજી!! કહી જુઓ પાડે છે, અટકે

રાણી બચ્ચિત થઇ રાજ સામુ જુએ છે,

રાજા—અરે આ શું જુલમની વાત છે! આટલી બધી શી-
ખામણ દેવા છતાં દુષ્ટ પ્રતાદને મનથી, હું તો શુ રકમકુ
માલમ પડુ છું? અરે એના કરતાં આવુ બાળક તમારે પેટ
નહીં જનમ્યુ હોત તો ઘણુ સાર, કે દેખવુ નહીં અને દાજ
વુ નહીં! !! રાણીજી આ કંઈજ સાર નથી, ખેર એ જો
માહાર કહેવુ નથી માનતો ત્યારે એને સાર ઘણોજ નકારો
રસ્તો સોધી કાઢાડવો પડશે, પર્વત પરથી નાંખી દીધો તે
હુ-આટલુ દુઃખ દીધુ તે પણ હુ, છતાં એને લાજ નથી તો
હવે કાંઈ સખત ઉપાય સોધી કાઢી-(જુરસામાં.) એ છોક
રાના પ્રાણ લઉ ત્યારેજ-હું ખરો.

રાણી—કૃપાસાગર, સ્વામી નાથ !!! વળી બાળક ઉપર
તે આટલો બધો કેદ તમારો હોય પણ ખરો! જુવેની, ઘેર
ઘેર છોકરાં છે, અને તેઓ આડા પણ થાય છે, પરંતુ આ
વો જુલમ તેમનાં ઉપર પોતાના માત પિતાના તરફથી થએ
લો બીલકુલ જોયો નથી, તથા સાંભળ્યો પણ નથી, વિ
ચાર કરો—એનુ વય શું, એનુ ગજુ શું, અને તે પ્રમાણે એ
ની સમજણ શું,? તમે એમ સમજો છો કે એ સમજ ને
બોલે છે, પણ નાના, એતો બાલ હઠ કહેવાય, જ્યારે હઠ,
હઠ, લડે, ત્યારે વિપરિત થાય. સ્વામીનાથ !!! તમે રાજ છો
અને એ બાલક છે, એકમે તમારી રાજ્ય હઠ અને એની બાલ

હા, આતો એ બને હશે એકઠી થઈ, વાહ વાહ, કૃપાના
ય, !!! એમ તમારે ના કરવું જોઈએ !!! અને પોતિડા પેટના
ફરજન્દ ઉપરતો દયા લાવવી જોઈએ, ઇશ્વર પણ તણુ યુ
ન્દા માફ કરે છે, તો પછી, આવા નાનાં બાળકના ઉપર શું
લમ કરી જ્યારે તમેજ આવા ઉપાય સોધો, ત્યારે તો પહેલે
શ્રીજ મારી નાંખવો હતો, આટલો પાંચ વર્ષનો થવા શું કર
વા દીધો? ઘણીજ દસગીરીની વાત છે, સ્વામી નાથ, આપને
કહેવાને હું લેશ માત્ર પણ પાત્ર નથી પણ મારા ફરજન્દને
દુઃખમાંથી છોડાવા માટે માફારે કહેવું પડે છે, માટે કૃપા કરિ.
માફ કરજો

રાજા—પ્રાણુ પ્રીયા એ વાત તમારે હવે માફારા મેં આગળ જો
લરીજ નહીં સમજેકે, એ માફારો પુત્ર નથી, પણ એતો માફારો
કાળ જનમ્યો હોય અમર હું એતો કાળ હોડો, એમ માફારા
મનને ઘણુજીવીપરીત લાસે છે,

રાણી—શું વીપરીત લાસે છે? જ્યારે તમે ખીનાજી ઘણ
ને આત્રા શબ્દ જોસો છે, તો એતો ન્હાનું બાળ છે,
માટે એ સ્વામીનાથ ક્ષમા, કરો,

રાજા—(ચીકારીને) ના રાણી !! નહીં; એવાત બનવાની
નથી. અને મેં તો એવો કુદ નિશ્ચય કીધો છે કે, એ છોકરા
ને, મોટો લોખન્ડનો એ; ધગધગતો, લાલચોળ, સ્થંભ

તપાવીને, પછી તેનીસાથે બ્રહ્માડવો, પછી એનો પ્રભુ કેવો
સાહય થાય છે!! તેજોઉછડ,

રાણી—પ્રાણનાથ એમ ના બને, એ ઘટતુ નથી, પછી
આપ મોટાં છો, એમ કરીપોતાના માંથા ઉપર હાથ મુકે
છે, જરા વાર પછી પાછીતે રાજાજી ને હાથ જોડે છે, અ
ને કહે છે, સ્વામીનાથ તમેહવે * * *

રાજા—પ્રીયા હવે તમે વધારે મહારી સાથે એ સગાંધિ
બાશણુ કરશો નહીંઅને જોતમે કરશો તો મીઠ્યા સમજજો
(એમ કહી એક બાણુ તગ્ધ આમ તેમ જુએછે.) અરે કોઈ
હાજર છે, ?

દુત—આજા કૃપાનાથ!!!

રાજા—જાઓ, એકદમ તમે પ્રધાન્યજીનેબોલાવી લાવો,

દુત—તથાસ્તુ-કૃપાનાથ એમ કરી દુત પ્રધાન્યજીને ત્યાં જઈ
બોલાવે છે, અને પ્રધાન્ય આવે છે.

રાજા—પ્રધાન્યજી આવો. પધારો- કેમ શું સમાચાર?

પ્રધાન્ય—આબાદાની, પ્રજા સહ બ્રહ્મામાં છે, હંધ અમર?

રાજા—

કાસદા લાદે ખખર કિશનકે ઘર આનેકી એરાહ.

અરે પ્રધાનજી તમે સાંભળો,

કહું છું વિરા;

તમે તે સાંભળી યાશો નહીં મનથી અધિરા,

જુઓ પ્રહલાદે, નહીં માન્યું, આપણું જરા;

એને હવે, આપિયે, શિક્ષા, ધણિ ભારિ તો ખરા,

અરે પ્રધાન્યજી.

કરું આજા હું તમોનેરે, સ્થંભ ધિકાવાની;

ખજાડો બાળને જોડું, સાદ્ય કોની આવવાની,

અરે પ્રધાન્યજી.

ખડો દોગિને હડીતો, ખરોખર દીસે છે,

એતો ધારે છે એનો પ્રભુદૃઢ્ય વિષે છે;

અરે પ્રધાન્યજી.

હવે જોડું છું કંઈ પેરે, એતો અચવાનો છે,

ખાજતાં વારને એ, પ્રાણનો તજવાનો છે;

અરે પ્રધાન્યજી.

ચાલો તમે કરો તૈયારી, વિલંબ શું કરો,

ધિકાવિ સ્થંભ એ, પ્રહલાદને રજી કરો;

અરે પ્રધાન્યજી.

એજરાહ.

પ્રધાન્ય—

રાજજી આપ હો, પિતાજી એવું ના કાજે,

અરે એ બાળને, ના સ્થંભશું બ્રજા ડિંગે;
 રાજાજી આપ છે,
 જરા દરિઆફ કરો, આપતો સમર્થ છે;
 અરે સ્થંભે બ્રજાડો, કિમ્મો છે અનર્થ શો,
 રાજાજી આપ છે.
 અરે માહાનંજ, હો શિરતાજ, કહું છું જરી;
 પાળું આજ્ઞા તથાપિ, બાળ એ જતશે મરી,
 રાજાજી આપ છે.
 અરે રાજાંન કરો ક્ષમા, એ બાળ નહાતું છે;
 ઉમ્મરે પાંચ વર્ષનું, બુદ્ધિ વિનાતું છે,
 રાજાજી આપ છે.

રાજા—

અરે બસ બસ હવે હું, કહું તે તમે સાંભળો,
 વર્ષશ હું પ્રાણુ ત્યારે, છુટશે મન આં-બળો;
 અરે બસ બસ હવે,
 કહો શા માટે એણે મહારિ, શિખ નહિં માનિતી,
 નહારો છે સ્વભાવ (શુ) ગોષ્ઠ નહિ જાણિતી;
 અરે બસ બસ હવે.
 હતી ખબરે છતાં, શા માટે એ નાદાન થયો;
 શું ભુલી ગયો જો, હઠ, માટે વનમાં ગયો;
 અરે બસ બસ હવે

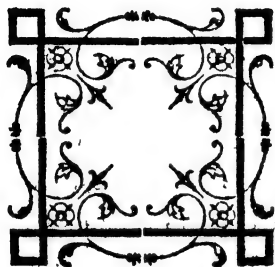
માટે કંઈ છે નહીં શીકર, જીકર જવા—દીજે,
 (અરે) આઘા પ્રમાણે, સ્થંભની તૈયરી કિજે;
 અરે બસ બસ હવે

· લક્ષ્મીત છંદની રાહ પ્રમાણે.

રોણી—

નવજ માનસે, વાત આપણી;
 કથન શું કરે, રાચના ભણી;
 અરરહાય આ, બાળ ન્હાનરે;
 સરવ જાય છે, હાય માંનરે;
 કરમ આવીયું, પુત્ર પાણિયો;
 અરર પ્રાણુ એ આયિ ચાલિયો?
 બહુ કદા દિસે, હાય રાચરે;
 તુજ વિના અરે, પ્રાણુ જાયરે;
 કયમ થશે ગતી, મહારિ તો હવે; !!
 કયમ મમે મને, પુત્રને જવે;
 અરર થઇ ગયો, કેર આજરે;
 મરણુ દે વિજુ, જાય લાજરે;
 અવરને તહીં, સુખ પામતી;
 કરત મોજને, રહેત હામથી;
 નવ ખમાય આ, છોડવો બજે;
 હૃદય કંપે છે, ના, કજો વજે;

કયમ કરું હવે, કયાં જવાયરે;
 દરદ પુત્ર ધા !!! કયાં સમાયરે;
 કહિં જઈ ઠરું, પ્રાણુ ટળવળે;
 હત જો, વાંઝણી, તો ખરે ભલે;



ભાગ પાંચમો.

પ્રવેશ પહેલો

સ્થળ

રાજ્ય મહેલ

પાત્ર

દુતો—રાજા--પ્રધાન્ય--પ્રલાદ--રાણી--શ્રીનરસીંહઅપ્રભુ—

(લાગી છે લગન તુંમસે છોડા કોન સકેગા)

ગઝલ. બેહાગમાં

પ્રધાન્ય—

કિધો, છે સ્થંભ, તઇયાર, હું,

કહું છું આપને.

લઈ જાઉં ત્યારે બાળને?

તપેલા, સ્થંભ, કને,

કિધો છે,

આલો, પધારો, આપ ત્યાં,

કહોતો, બ્રહ્માજી;
કરવો છે, જુઓ દુરથી,
આનાથી, મહેલાલ?

કીધો છે,
છે, આટલોજ, બસ થયો;
તે આસા, દિગ્ધે,
ને હોય કરવો લાલ;
બહે તાપ કીધે,

કીધો છે,

રાજ—

(હરિ નેહને કેછે હા ઠીક લાલચોળ થયો છે.)

એજ રાહ

હવે બસ, થયો છે લાલ;
હ્યો બોલાવી, બાળને,
બ્રહ્મા એની સાથ;
પેલા મારા કાળને,

હવે બસ થયો,

અરે નન્મ લે, દુષ્ટિ થયો,
કીધો દુષ્ટિ, અરે;

લાખ્યું હશે, લલાટ, તે,
થયા કરે, ખરે,
હવે બસ થયો,

(રામ્ન દુતને બોલાવીને આસા આપે છે.)

અરે! મહારા વાહાલા દુતો,

દુતો—રામ્નધીરાજ.

રામ્ન—સાંભળો આ લુચ્ચો પ્રહલાદ મારે પેટે છોકરો થઈને
જનમેલો છે, પણ તે મારો કટ્ટો દુશ્મન છે, એને ઘણીક
વખત શીખામણ તથા સખત નશીયતો આપ્યાં છતાં એ
દુષ્ટતા મનમાં, મહારા કહેવાની ખીત્રકુત્ર અસર થઈ નહીં.
તેમજ આપણા પ્રધાનશ્રીએ પણ, એ મુર્ખને ઘણીક શીખા
મણુ દીધી, પરંતુ તે એણે ખીત્રકુત્ર ગણકારી નહીં. વળી
એણે પોતાની જાનેતા જે કહેવાય, તેની શીખામણ પણ કાન
પર લીધી નહીં; તેના રદન, કે જે સાંભળના ગમે તેવો કદ
ણુ છાતી વાળો મરદ હોય, તેની પણ આંખ્યોમાંથી
અશ્રુપાત થયા વિના રહે નહીં. એવા વિલાપ સાચે, તેની
માતૃશ્રીએ, આકુંદ કીધું, છતાં, તેની પણ એનાં મનપર, ખી
લકુત્ર અસર થઈ નહીં. તો, હું ધારું છું કે એ મૂર્ખ, મા
ત્ર આપણા હૃદયને, શેકવાને માટે, આપણા ઘરને વિશે અ
વતર્યો હશે; ખેર—તે આજત બહુ જોવા જેવી નથી કારણ—કો

ઈ તેવા કઠણ પુરુષો હોય તેમને એવી રૂદ્ધ વીગેરે કટ્યાં
તોથી પણ ખીલકુલ લાગણી લાગતી નથી હોતી, તેમ, એમજ
સમજો કે, એને પણ તેવીજ રીતે અસર થઈ નહીં. પરંતુ
શાહાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે. પુત્રએ પોતાના માખાપની આજ્ઞા
પાળવી જોઈએ; તે છતાં-અમારી આજ્ઞાનો એણે જાણી ખુલ્લો
ને અનાદર કીધો છે માટે, એ ધણીજ, દુર શિક્ષાને પાત્ર થ
યો છે. માટે તમેને હુકમ કરું છું કે. એ દુષ્ટને મારા
મેં, આગળથી ખસેડો, અને કોઈ પણ જાતનો વીલંબ
કીધા વગર, આ ધગ ધગતા સ્થંભ સાથે ખઝાડો!!

દુતો—ઓ મારા રાજજી માહારાજ, આપનો હુકમ માથે
ચડાવીએ છીએ-પણ. ધણું દીલગીર છીએકે આટલા નાના
ખાળને આંમ કરવું મટતું નથી.

રાજા—જસ જસ (ચીઠાધને) દીલગીર થવાનું કાંઈજ કાર
ણ નથી-તમે મારા હુકમ પ્રમાણે એક દંડ તમારું કામ ક
રો-અગર તમે તેમ કરવામાં ચૂકશો તો સમજો કે તમેને હું
શું કરીશ તે કહી શકતો નથી.

દુતો—માંહોમાંહે વાતો કરે છે-મલા આપણે તો ચીકીના
ચાકર-ચાલો બાઈ ચાલો. કાંઈ છુટકો નથી-પેલા ખાળને લઈ
લ્યો એટલે એમ કરી ખાળકને સ્થંભ આગળ લઈ જાય છે-

અને દુતો—કેછે—ચાલો હવે આ બધું મોત હાથે કરીને મા
યે માંગી લીધું છે તો તાહારા હરીનુ આ વેળા સ્મરણુ તું ક
રીએ કે તને તેસાહય થાય--

પ્રહલાદ—કેમ ભાઈ ?--

દુત—રાજાએ અમને હુકમ આપ્યો છે અને કહ્યું છે મ
હારા પુત્ર પ્રેલાદે અમારી શીખામણુ માની નહીં માટે
પેલો ધગધગતો અંગારા જેવો લાલચોળ સ્થંભ તપાવ્યો છે
તેની સાથે એને બળડી દ્યો, તેટલા માટે--સમજ્યો?

પ્રહલાદ— નીશ્વાસ નાખી -ઓ મારા પ્રભુ ??? આ
વેળા તું સાહય થજે એમ કહી આંખમા આશ્રુ
પાત લાવે છે. અને દુતો બેડ હાથ ઝાલી સ્થંભ પાસે લઇ જ
ય છે એટલે રડી પડી ઉંચી નજરે- કહે છે.

રાગ રામત્રિ.

વિકૃત મહારી, શી વળે?

અરજી ઉર ધાર;

આશ અતિશય તાહેરી;

આવી ચઢજે, મુજ વા'ર;

વિકૃત મહારી-

(તે)નથી દિધાં હજુ દુઃખડાં;

ઉગાર્યો વંન માંય;

બાપ બળવે છે, બાળકું!!

હાય થાજે સહાય;

વિકૃત માહારી-

શું રે કિધાં હશે, ઓ પ્રભુ,

મેં ક્યાં રે પાપ;

હુબ્બ હમે છે રાજીઓ,

માહારો વેરી બાપ;

વિકૃત માહારી-

કેઈ પેરે બાળું રથંબને,

ધગ ધગતો રે લાલ;

દૂર હજી છડું આટલે,

તોયે લાગે છે જાળ;

વિકૃત માહારી-

ક્યાં રે ગયાં, માહારા, બજનિયા!

જન જૈ કહે ખડુતાળ;

પ્રભુ તમે કયમ, ભૂતી જનઓ છોડું

આવ્યો ભગતનો કાળ

વિકૃત માહારી-

અરરર હું, હવે શું કરું!!!

હાય હૈયારે કાટ;

વેર વધ્યાં ક્રિયાં જન્યનાં !

ખાપે વાલ્યો રે ડાટ

વિહલ માહારી-

દુતો—ચાત્ર બાઈ ચાત્ર હવે ખાઝતો હોયતો ખાઝ-જોધું
એતો જધું • • •

એમ કહ્યું એટલે ખાળક-વિચાર કરે છે. અને સ્થંભ
સાંમુ જોતો જાય છે. અને નીસાસો નાંખે છે,
પ્રહલાદ-હે ભગ્ત વત્સલ ભગવાન, અનાથનાનાથ, અંતર્યામિ ત
હારી અકળતિ કળાને કોઈ પહોંચી શકતું નથી, અરે મનેતો
ખાત્રી છે કે હું તને જેમ ક્ષણ પણ વિસરતો નથી તેમતું
પણ મહને વિસરતો નહીજ હોય. આવા સંકટ સમયે તહારા
વિના મને ખીજો કોણ સાલ્ય થનાર છે ? અરે તુંજ, મહારો
તો ખીજો કાંઈ ઉપાય નથી દોરી તહારે હાથ છે-એ દોરી તુ
સર્વ શક્તિવાન ઈશ્વર શિવાય કોઈ પણ જાતનાર નથી મા
ટે લેજો જો પ્રભુ એમ કરી ખાઝવા જાય છે, ને ખીડેછે. એટ
લે એની નજરે કીડીની હાર પડે છે. એટલે મનમાં કહે છે.
(અરે આ શું કીડીયો આવા તપેલા ધગ ધગતા લાલ ચોળ
સ્થંભ ઉપર કેવી ! માન નમાન પણ કંઈ શીકર નથી) એમ
કરી ખાઝવા જાય છે. એટલે સ્થંભ તડાક લઈને ફાટી જા
ય છે, અને શ્રી નરસિંહરૂપ નીકળે છે, તે જોઈ ખાળક, ખીદે
છે, પ્રભુ તેને માથે હાથ ફેરવે છે, નરસિંહને જોઈ હીરણ્યક

શિપુ વીકાળ ચીસો પાડે છે. નાશ મારા બાપ એમ કહી દોડી જાય છે. નરસિંહ તેની પુઠે જઈને પકડે છે, અને કહે છે કે હું તને મારી નાંખીશ.

હીરણ્ય—માહારાજ, આપ માફ કરો, હું વિનંતી કરું તે સાંભળો. મેં તપશ્ચર્યા કરી વરદ માગી લીધું છે. કે, મારું મર્ણ થાય નહીં.

પ્રભુ—કેવી રીતે ? ત્યારે.

કેરબો.

તાહર મર્ણુ શાથિ રાજા,

તું કહે મુજને નિરધાર.

તું કહે મુજને નિરધાર તાહર—

કહે લાકડ કે લોહું,

રાજા કહે રાત કે દીસ,

કોઈ પણ પેરે નિશ્ચે રાજા,

હું તુજનેજ હણીશ;

તાહર મર્ણુ

રાજા—મારું મોત નહીં કશાથી,

તમને કહું છું મારા ઇશ,

તમને કહું છું માહારા ઈશ. મારું.

નહીં લાકડ નહીં લોહું વિકું,

નહિં રાત નહિં દીસ,
મહાર તેથી મર્ણુ છેજ નહિ,
સાંભળજે જગદીશ,
મા'રે મોત નહિ કશાથી,

પ્રભુ—તારા મર્ણુ તણી મે,
સારી સુકિત શોધી જાણુ,
નખે વિધિને મા'રે,
તુજને, સાંભળ તું નિરવાણુ;

તાર મર્ણુ સાથી રાજ.

અરે દુષ્ટ રાક્ષસ રાજ. જો આ હિમરો છે, એ ધર પણ
નથી તેમ ધર બહાર પણ નથી. હું તને લાકડાથી મારતો નથી,
તેમ શસ્ત્રથી મારતો નથી આ મારો અંગુઠા છે તે વને
હિમો ચીરીને અમણા એકદમ તાહરો પ્રાણ લઉ છું
એમ કરી અંગુઠાથી એને ચીરવાને તૈયારી કરે છે.

રાણી—ધણીજ ધાબરી પડીને કહે છે-આ પુત્ર પ્રહલાદજી
પ્રભુ પાસેથી તાહારા પિતાજીને છોડાવ.

૫૬

(જનુનિ જીવેરે ગોપિચંદની એ રાહા.)

પુત્ર, પિતાજીતમ છોડવો,
પ્યારા સુત કહું છું આજજી,

સાડું આ કંઈ દિસતું નથી,
જનેતાનું કરોનિ કાજી;

પુત્ર પિતાજી-

હુંતો વિસારે કંઈ વિનતી,
મહારા કેહેણુ, તમે માનોજી;
પ્રેમે પ્રભુ પાસે માંગીયે,
દહાજ માંડીની, જાણોજી;

પુત્ર પિતાજી-

ધન્યતું મુજવર જનમિયો,
ધન્ય ભાગ્ય મા'રા, આજી;
વાત કહુંસુત, ઉર રાખજો,
કુમે દરીયામાં, ઝાઝી;

પુત્ર પિતાજી-

પ્રભુ અરજી, કંઈ હું તને,
દિસું અપજા, હું જાતજી;
અસાની અતિ, પાપિણી,
તારો મુજ પ્રહલાદનાતાતજી

પુત્ર પિતાજી

પ્રહલાદ—માતૃશ્રી તમે શીકર ના કરો, એવા આપણા ધ
ન્યભાગ્ય કયાંથી કે પ્રભુને હાથે મહારા પીતાનું મરણ થાય???

છાંયાં ભૈરવની

માતાજી શુ આકૃંદ કરો,
શાને મન સંતાપ ધરો;

માતાજી-

શુ ખોટું છે મર્ણ પિતાનું,
ને તમ મનથી ખેદ ધરો;

માતાજી.

માટે માત અરજ ઉરધરજો,
ચિંતા સરવે દુર કરો;

માતાજી--

નન્મ મર્ણ, વિભુ વિણકો નન્મજો,
વિમાશણ નજો, બોધ ખરો;

માતાજી-

સુખેહવે હરીભજન કરોને,
પ્રપંચ સરવે મેહેલી પરો,

માતાજી--

છોડાતા વિભુ, આપસરવદા,
ભક્ત જનોને સહાય કરો;

માતાજી-

મન વાંછિતકૃણ, આપિ આ સમયે,
ભક્ત તણો ઉદ્ધાર કરો;

માતાજી--

રાણી—(પ્રભુને પાય લાગે છે.) અને ઓ પ્રભુ !!! ક્ષમા કરો ક્ષમા કરો એમ રાણી બોલે છે. ખીજી તરફથી પ્રભુ રાજની છાતીઉપર ચડી બેસીને હીરણ્યાકશિપુનો સંહાર કરવા અંગુઠો ઉગામે છે. અને એકમોટી વિક્રાળ ચીસ પડે છે. ને રાજને મારી નાંખે છે,

પડે! પડે છે.



પ્રવેશ ૨ જો.

સ્થળ.

અતિ રમણિય જગા-

પાત્ર

પ્રહલાદ—પ્રભુ—નારદજી.

પ્રભુજી પ્રહલાદને પોતાના ખોળામાં બેસાડે છે, અને ચતુરભુજ સ્વરૂપે દર્શણ આપે છે, તે જોઈ ગાળક ઘણું ખુશ થાય છે, અને પ્રભુને પાય પડે છે અને શ્રીહરી, શ્રીહરી કરી પ્રભુ આગળ નાચે છે. ને ચૈકાર કરે છે એટલામાં મુની આવી પહોંચે છે, હાથમાં રાખેલો તંબુરો, પિયાણું !!! પિયાણું !!! એવા મધુર સ્વરથી મનને આનંદ પમાડે તેમ અલાપ ફેંકે છે.

નારદજી—“નારાયણ નરસીંહ નરોત્તમ.

પુરુષોત્તમકો ધ્યાન ધરો.”

એવી ધુન મચાવી રહ્યા છે ને ભગવાનનું ધ્યાન ધરે છે.

શ્રીપ્રભુ—અહો!! નારદજી તમે ક્યાંથી?

નારદજી—મહારાજ હું સ્વર્ગને વિશે ગયો હતો ત્યાં મને આપના દર્શણની ઈચ્છા થવાથી ધ્યાન ધર્યું તો આપ અહીં પધારેલા જોઈ હું અત્રે આવ્યો છું!! વાર આ પણ ઠીક થયું!! હવે દેવ, બ્રાહ્મણને તો સુખ થયું, હવે લીલાલહેર ઉડશે પછી બાળક તેમની આગળથી થનગનથનગન નાચતું આવેછે, ને નારદજીને સારઠાંગ પગેલાગે છે

પ્રહલાદજી—

ભૈરવ.

નારદ મૂનિ આવે, મુજ મન બાવે;

નારદ મૂનિ આવે મુજ.

આવો નારદજી, પધારો નારદજી;

નવલ વિશેષ કહાવે;

નારદ મૂનિ આવે મુજ.

સાષ્ટાંગે પ્રણમ મૂનિ તમને,

આશિશદ્યો બાળક બાવે;

નારદ મૂનિ આવે મુજ.

નારદજી—હું ચિરંજીવિ તમારું કલ્યાણ થાઓ અને જય થાઓ.???

પદ.

(છાયાં ભૈરવ ત્રિતાળ)

(તથા સુરદાગમાંપણ ગવાશે.)

બાલકા પ્રહલાદ ભગ્ત સાચો તું દિસેછે,
સાચોરે દિસે ભગ્ત સાચોરે દિસે છે,

બાળકા પ્રહલાદ.

થયું પૂર્ણ કાર્ય તહારું,
હતું મન વિશે જો;
થયલા સાચકુંળ પ્રભુ,
પ્રહલાદ પર અતિશે છે.

બાળકા પ્રહલાદ.

ધન્ય તુજ ભગ્તિ નિષ્ઠા,
દયા મન વિશે છે,
પાંમશે ફળ સારાં,
હરિરસપ્યાસો મુખ પિશેજો,

બાળકા પ્રહલાદ.

એમ કહી નારદજી બાળકને માથે હાથ મુકી આશિર્વાદ દેછે,

હુમરી, જિંઝોટી.

(સૈયાંકે ચિત્રબાન પ્રિતમ પ્યારે રાધે મનમેરાગી મોરારે.)

એ રાધા.

બન બાળક આશિર વચનહે, હજો કહ્યા-ણુ તમારે, રે,

હજો કહ્યા-ણુ તમારે-

બન બાળક.

ધન ધાન્ય સમ્રદ્ધિ હજો બહુ,

એમ વચન છે મહારે રે;

પ્રભુ પ્રતાપે કંઈ કળ્પ પડે નહીં,

સુકિત કિંધુ સારે રે; સુકિત.

બન બાળક.

હરનિશ એમ રટન તું કરજો,

સમજો સારે નહારે રે;

તે માટે વધુ શું કહુ તુજને,

મન હરખે બહુ મહારે રે. મન.

બન બાળક.

પ્રભુ—ખુશી થઈને હૈયા સાથે ચાંપે છે અને કહે છે, હે બાળકા!!! માગમાગ જે માગે તે આપુ!! તારા શું ઈચ્છા છે તે મને કહે બાળકા!!

પ્રહલાદ—

ગઝલ.

(સરયુ ગંગાકે તીર સુદિર સાવરો ખડો) ઓ રાહા

માગે શું વરદખાળ? પ્રભુશરણુ રાખજો,

જાણિ તમારો હો કૃપાળ શરણુ રાખજો,

માગે શું વરદ ખાળ?

કિધાં જો પાપહોય, પ્રભુ શરણુ રાખજો,

કાયિક વાયિકાદિ તોય શરણુ રાખજો,

માગે શું વરદ ખાળ?

હું તોદિસુ મતિ હિણુ, પ્રભુ શરણુ રાખજો,

જાણી હું ભગ્ત દીન, તમે શરણુ રાખજો,

માગે શું વરદ ખાળ?

જેં મતાર્યા ભગ્તઅનેક, પ્રભુશરણુ રાખજો,

વિસરું નહીં હું છોક, તેમ શરણુ રાખજો,

માગે શું વરદ ખાળ?

રાખિપતખા'નાનિઆજ, પ્રભુશરણુ રાખજો,

ભગ્તોના કિધાં કાજ, તેમ શરણુ રાખજો,

માગે શું વરદ ખાળ?

બેઠોછું રાખિ આશ, પ્રભુ શરણુ રાખજો,

હું છું દાસાનુ દાસ, તમે શરણુ રાખજો,

મ

૧૧?

કર અરજ શું અધિક, પ્રભુ શરણુરાખજો,
પ્રતિપાલન કરજો હીક, તમે શરણુરાખજો,
માગે શું વરદ બાળ?

દ્વિસો દયાળુ મહેશ, પ્રભુ શરણુરાખજો,
અવગુણ ન જોશો લેશ, તમે શરણુરાખજો,
માગે શું વરદ બાળ?

નહીં જાણું અન્યનામ, પ્રભુશરણુરાખજો,
કર માધવ હું પ્રણામ, તમે શરણુરાખજો,
માગે શું વરદ બાળ?

પ્રહલાદ—મહારાજ મારે કંઈજ જોઈતું નથી. માત્ર તમા
રે શરણે રાખજો એટલુંજ માગુ છું અને સંકટ સમયે
સહાય થજો, બીજું હું કંઈ વર માગતો નથી.

પ્રભુ—તથાસ્તુ બાળકા??

પછી પ્રહલાદજી, નારદજી તથા પ્રભુતુ પુજન કરેછે. અને નૈવેદ્ય
રોગાવી આરતી ઉતારેછે આરતી ઉતારતા પ્રભુ તથા નારદ
હર્ષ પામેછે, ને બાળકના ઉપર આશીર્વાદ તરીકે હાથ રાખે છે.

આરતી.

જય જય જય જદુરાય, જય વિશ્વધારા,
કર તમારી સેવા, ગતી અપરમ પારા,
જય જગજય જદુરાય,

છોજ કપાળ મહેશ, નમન તને દરિએ;
એક ચિત થૈ તાર, ધ્યાન પ્રભુ ધરીએ.

જય જયજય જદુરાય,

આનંદ મયછો આપ, સચરાચર વ્યાપો,
પ્રાપ્તિ મેવા જોણે, સદગતિ તો આપો,
જય જયજય જદુરાય,

નમન નમન છે આજ, નમન વિભુ તમને,
સાષ્ટાંગે નમિ માંગુ, રાખો શણું મને,
જય જયજય જદુરાય.

એમ કરી નમસ્કાર કરવા જાય છે એટલે પડદો પડે છે.

સર્વ પાત્ર-

૫૬.

જય શ્રિ નર્મદે, ભગ્નતોવદે, કાપ દુઃખ, આપ સુખ, સંપ, જંપ દે;

દુઃખ દરિદ્ર ભિતિ ભયતું કાપે નર્મદા.

વાર વાર નમન તમને છે ગહુસદા

જય શ્રી.

અતિ અજ્ઞાનરે નાદાન બાળકો અમે.

તારી સહાયતા થકિ થૈકારથ રમે

જય શ્રી.

આપશર, આર્યપૂર, આળસુથયા;
ક્યાં છે ધન? સર્પ ફિટી લિસોટારહ્યા.

જય શ્રી નમદે

સજ્જન સૈને છે સલામ, માશી આલજને,
હોય ભૂલ, ચૂક, તાલમાં બેતાલનો.

જયશ્રીનમદે.

દોહરો.

માશી આપો સજ્જનો; ધરશે નહીં મન કોય;
વળપુછે વન્દુ પ્રથમ; લાગે સારો બોધ.
લક્ષણ વંતા સુસ્તમ; ત્રીઠ હરો કિરતાર !
કહું ફરિહું વિનતો કરી; મન ધરજો નિર્ધાર;
લાવા નહિ તમ મન વિશે. લક્ષ દષ્ટ કહું ચાર;
ક્ષમા કરી ગણશે નહીં; ભૂલ ચૂક ધરિ પ્યાર.



શુદ્ધિપત્ર.

પૃષ્ઠ	ઝોળ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ.
૨	૧૭	પ્રધાન્યને બદલે	સખિ.
૨	૧૭	હિરણ્યક શીપુ, રાગ્ન	રાગ્નહિરણ્યક શીપુ
૩	૮	ખોલામાં	ખોળામાં
૩	૧૦	મારી	મહારી
૪	૨૧	વરી	વળિ
૫	૨	રેતી	રહેતી
૫	૮	મારું	મહારું
૫	૯	।।	।।
૫	૧૨	આપણું	આપનું
૫	૧૩	છડિ	છડું
૬	૪	કહીએ	કહિએ
૬	/	ખેન'	ખે'ન
।।	૯	તારા	તહ.રા
૬	૧૧	હુ	હું
૬	૧૮	•	આ ઝોળમાં પ્ર
			વેશ ખીન્ને સમજવો
૬	૧૯	•	પાત્રમાં ચોખદાર
			પછી મહેત્ત જોઈએ

૭	૨	હુ	હું
૮	૪	અવશે	અવળે
૮	૧૩	પ્રવેસ	પ્રવેશ
૯	૮	પ્રલાદ	સઘળે ઠેકાણે પ્રહ લાદ વાંચવું
૧૦	૨	આપણુ	આપનું
૧૦	૪	નેકિ છકું	નેકિ છકું
૧૦	૧૩	શુ	શું
૧૧	૧૧	કાટલુ બાટલુ	કાટલું બાટલું
૧૧	૧૧	કાડવુ	કહાડવું
૧૧	૧૪	કુંવર પ્રલાદ	કુંવર પ્રહલાદ
૧૧	૩	રાણી, કયાંકુ	રાણી કયાંકુ.
૧૧	૬	મારાજ	મહારાજ
૧૧	૧૪	આજ પંપાળ	આજ પંપાળ
૧૧	૧૯	મેતાજી	મહેતાજી અથવા શુક્રાચાર્ય
૧૨	૧	સમસ્યા	સમસ્યા
૧૨	૭	સીખામણુ	શિખામણુ
૧૨	૭	મુજ	મુજ
૧૨	૧૮	મારા	મા'રા અથવા મહારા
૧૩	૨	તુજને કહુ છુ	તુજનેહું કહું છકું

૧૩	૮	માગુ છુ	માગુ છું
૧૪	૧	તુટસે	તુટસે.
૧૫	૫	એને	એને
૧૫	૬	પીતા	પિતા
૧૫	૮	ટોટો	ટોટો
૧૬	૩	કહુ	કહું
૧૭	૩	મા,રે	મા'રે અથવા મહારે
૧૮	૫		
૧૭	૧૦	ઓમા,રા	ઓમા'રાઅ થવા, ઓ મહારા
૧૭	૧૨	હુ	હું
૧૭	૧૪	મા,રા	મા'રા અ થવા મહારા
૧૮	૧૪		
૧૮	૨૨	મહારાજ	મહારાજ
૨૧	૬	રાગ્ન જીને	રાગ્નજીને
૨૧	૧૩	ની શાળિઓ	નીશાળિયા.
૨૨	૭	રગયા	ધરગયા,
૨૪	૯	ગોપીચંદના	ગોપીચંદનના,
૨૪	૧૨	બોલે	બોલે,
૨૫	૧૪	જય	જય,

૨૬	૧૬	વહેરે	વહારે
૦	•	અવિમલ	અવિચલ,
૨૭	૫	વિચાર	વિચાર,
૪૧	૧૭	ઉપલીરાહા)બેરવીનીરાહનીગઝલ	
૪૯	૬	સાચી	સારી,
૫૨	૨	સ્થય	સ્થળ,
૫૯	૫		પાત્રમાં પ્રધાન્ય
૬૧	૯	બળિલી	બળેલી,
૬૬	૯	હું	હું
૧૧	૧૧	૧૧	૧૧
૬૭	૨	એક	એક,
૭૪	૧૬	મારા	મહારા,
૭૭	૩	સાહય	સહાય
૧૧	૧૦	આશ્રુપાત	અશ્રુપાત
૭૯	૧	વહ્યાં	વહ્યાં
૧૧	૨	વાહ્યો	વાહ્યો



